

Ціна: 40 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XV

ЛИСТОПАД — 1964 — NOVEMBER

Ч. 178

diasporiana.org.ua

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Гай-Головка О. — 3 нових поезій	1
Риндик С. — Крокодил і Саламандра	2
Кейван М. — У самотній мандрівці до вічності	8
Ліщина А. — Злочинно погана книжка	15
Гуменна Д. — Родинний альбом	22
Чабанрук І. — «Величаве свято книжки»	27
Коротич В. — Вирок, поезія	28
Столярчук Г. — Як хліб..., поезія	28
Сагайдак Ю. — Закляте озерце	29

Дописи. Рецензії. Некрологи. Бібліографія.
Листування.

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Олександр Петрович Довженко, ліногравюра М. Маловського («Радянська Культура», 10 вересня 1964 р., Київ), яку ми друкуємо з нагоди 70-ліття з дня народження цього великого сина нашої нації.

Пригадуємо, що Олександра Довженка відкрили еміграції «Нові Дні», передруком його чарівної повісти «Зачарована Десна». Пізніше ми видрукували його кіноповість «Поема про море». Взагалі з О. Довженком читачі «Нових Днів» обізнані досить добре.

Пригадаємо, що по смерті О. Довженка в радянській українській пресі було видрукувано уривки з його щоденника. Хоч то були дуже цензуровані уривки, але з них можна було багато чого уявити про його становище в поневоленій Україні. Він там дорікав Сталінові. А кому ще, то ми не знаємо. Якщо його «Щоденник» не згорить в Академії Наук, то колись ще дізнаємося більше.

Олександр Довженко — один з найтала-

новітějšíх кінорежисерів світу, один з найвишначніших українських письменників 20 століття, великий гуманіст, безкомпромісовий патріот. Вплив О. Довженка виразно позначився на молодих українських поетах і письменниках.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Грушецький Д., Лос Анджелес, США	3
Гордієнко Г., Філадельфія, США	1
Романик Іра, Торонто, Канада	1
Підлісний М., Торонто, Канада	1
Гуртовенко Й., Ніягара Фаллс, Канада	1
Мелашенко П., Торонто, Канада	1
Романенко Г., Торонто, Канада	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Прусаченко Зіна, Торонто, Канада	10.00
Гавалешка Ю., Монреаль, Канада	2.00
Гуртовенко Й., Ніягара Фаллс, Канада	2.00
Фотій Мінодора, Торонто, Канада	2.00
Маєрович М., Кукамонга, США	2.00
Городовенко А., Монреаль, Канада	1.00
Драпак П., Торонто, Канада	1.00
Степанюк В., Кенора, Канада	1.00
Украдига Ф., С. Лейк Сіті, США	1.00
С. Ч., Міллісент, Австралія	2 фунти

Сердечно дякуємо всім за допомогу! РЕД.

ВЕЧІР «НОВИХ ДНІВ» У ТОРОНТІ

Як ми повідомляли в попередньому числі, створено Комітет для допомоги «Новим Дням». Ми вже розпочали свою працю. Маємо гарні відгуки з різних міст Канади і США. Пізніше інформуватимемо про нашу працю. Тепер повідомляємо, що в Торонті в суботу 12 грудня ц. р. відбудеться вечір «Нових Днів». Вечір відбудеться в залі православної громади (404 Батурст), початок о 7-й год. 30 хв.

Програма ще не устійнена (подамо її точно пізніше), але загально скажемо, що плянуємо цей вечір не на здобуття фондів, а, як кажуть, на милу й любов розмову (сподіваємось, за чаєм і кавою) редактора «Нових Днів» з читачами.

Програма, як уже згадано, ще остаточно не устійнена, але скажемо вже тепер, що доповідь про 15-річчя «Нових Днів» прочитає поет Володимир Скорупський, Дмитро Романик — художнє читання. Сподіваємось ще концертної частини. І, звичайно, вільна й ніким і нічим не обмежена дискусія читачів з редактором.

Не плянуйте на цей день чогось іншого, а прийдіть на цей — сподіваємось! — приємний вечір. Вхід за добровільними датками. Запрошуємо всіх теперішніх читачів «Нових Днів», а також і тих, що в майбутньому можуть ними стати.

Голова Комітету — Микола ВАЛЕР.

Секретар — Іра РОМАНИК.

“НОВІ ДНІ”

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во “Нові Дні”, редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$4.00, піврічна: \$2.50

США — річна: \$4.50, — піврічна: \$2.50 амер.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грішми)

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

Address:

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

Authorized as Second Class Mail by the Post Office Department Ottawa and for payment of postage in cash.

Printed by KIEV PRINTERS LTD., 686 Richmond St. W., Toronto, Ont., Canada

З НОВИХ ПОЕЗІЙ

ДРУЗЯМ ІЗ ТОРОНТА

Друзі, не можу забути Торонта,
В серці веселка цвіте...
Клечались кленами вдень горизонти,
Пінилось ніччю вино густе,
Голос мужнішав під крилами Музи,
Сонце світило в мені.
Ніби зійшовся я з рідними друзями
В Києві у глушині.
Тільки у ньому за темними шторами
І за глухими дверми
Тости кресали за волю озорену
Несамовиті ми.
Ваші ж вікна були відчинені,
Так, як і душі — навсяк,
І розцвітав у замріяній сині
Голос окрилений Ваш.
І за нічними міськими простінками
Тіні ніде не лягло,
Тільки у лицаря із загумінку
Серце тріщати могло,
Бо на мереженому покутті
Місце Красі дали ми,
Що заблукалась на дикім розпутті
Між неживими людьми.
Тож бо до дідька із мертвими тими
З ніччю в душі й голові,
Бо між живучими, та неживими
Є ще в нас люди живі.
Тому, мої торонтонські Друзі,
В згадці про ясний наш час,
Я у веселощах, а не у тузі,
Тост підношу свій за Вас!

ФЕДОРОВІ ОДРАЧЕВІ

Епітафія

Як тяжко, Друже. Так недавно
Дизився в очі Вам. Тоді
Жовтіло листя кленославно,
Омріюючи молоді
Годиньки... І Ви дивились
Із смутком у пожовклі дні,
І крім книжок, що їх створили, —
Не мали радості. Сумні
Промчали Ваші години,
Сумні, як журавлів ключі,
Яким не світить сонце в днину
І ясні зорі уночі.
Тяжку несли Ви світом чашу,
Бо мали тут лиш Музу Вашу.

ПЛАЧ

ВІННІПЕЗЬКОЇ ЯРОСЛАВНИ

1.

Вже без ліку, вже іздавна
Вінніпезька Ярославна
Гляне в річку у круту, —
Плаче-квилить на мосту,
На мосту на Дізраелі
Недалеко від оселі:
“Ладо Ігоре, поете,
Святогоре дужий мій,
Чом не йдеш додому? Де ти?
Де? На секції якій
Шпали тягнеш, б'єш каміння,
Набираєшся уміння,
І на собі глум і сміх
Носиш від людей своїх?”

2.

Плаче-квилить Ярославна
Многослізно, безугодно,
Рукавом лице втира, —
Горе в неї, як гора
Височезна і гребниста,
Де шумить ріка піниста:
“Ігоре, мій мужній вою,
Мій Бояне запальний,
Чом пішли ми із тобою
Із своєї сторони
Від москвина-половчина,
Що в години навісні
Без угаву, без упину
Мордував твої пісні,
Щоб отут, де днів обличчя
Вільно зорять в городи,
Україну возвеличить,
Що приніс її сюди
Ти в долонях серця... Боже,
Знову пісня у пільмі
На потятих роздорожжях,
Де блукаємо самі”.

3.

На мосту на Дізраелі
Звуки пісні невеселі,
Вітри їх із мосту дмуть
У бездонну каламуть.
То співає Ярославна
Вже без ліку, вже іздавна:

“Ігоре, моє ти ладо,
Разить стріл тебе пільма,
Бо ні радості й розради
На лиці твоїм нема.
Лід лежить на струнах цитри,
Голос віщий твій погас,
І між нами віють вітри,
І пустеля серед нас”.

4.

Плаче-тужить Ярославна
В Вінніпезі вже издавна, —
Заклинає самоту
На залізному мосту.
Тільки з сонцем розмовляє,
Тільки лада дожидає
Із дейнеркою в руці,

У секційнім піджаці,
Та із духом старовинним,
З гордим поглядом орлиним:
“Поки стрінуся з тобою, —
Я долину до Дніпра,
І Дніпровою водою
Очі вмию темним я,
Що від світла потемніли
На сліпучій чужині, —
Оживуть серця зболілі
Ігореві і мені”.

5.

Плаче, плаче вже издавна
Вінніпезька Ярославна,
Дивиться униз і ввись —
Тихо скрізь...

Степан РИНДИК

Крокодил і Саламандра

(Оповідання-шарж А. З.)

Почалося з того, що мене запросили за кума. А в таких випадках я завжди дуже незадоволений. Навіть коли кума гарна, як було цього разу. Бо не вспівають ще гості вийти з хати, як жінка візьме й цвіркне в очі:

— Маєш ще одну куму, свіженьку! — і зневажливо зміряє презирливим поглядом.

Треба мені цього? А потім — власне сумління: брати на себе обов'язки хресного батька, нанашка, опікуна чистої, невинної душі, коли своя потопає в тяжких гріхах, — це просто крайня легковажність і злочин. І я вже готовий був відмовитись, забувши, що від хресту не можна відмовлятися. Це відразу спостерегла дружина й перебрала справу в свої руки.

— Дуже дякуємо за велику честь, — сказала батькові дитини. — Мій чоловік із найбільшою радістю приймає ваше миле запрошення. Нам тільки треба знати, кого Бог післав — хлопчика чи дівчинку? Щоб знати, яке крижмо купувати.

Батько зам'явся...

— То тяжко сказати, — процідив крізь зуби.

Ми видивились на нього...

— Воно, бачите, ні хлопчик, ні дівчинка.

— Нентер! Дівчур! — скрикнув я, щасливий, що знайшлася причина для відмови. — Ніколи в світі! Прошу шукати собі іншого кума, бо я на нентерів не кумую. Точка!

— Заспокойтеся, пане добродію, — похопився батько. — Нема ніякого нентера, бо ще взагалі немає дитини.

— Ще не прийшло на світ? — перепитала дружина ввівголоса.

— Та де! Ми допіру хочемо просити пана кума і пані куму, щоб були такі ласкаві і постаралися нам за якусь ту дитину.

Почувши це, дружина густо почервоніла.

— Вибачте, пане, але я просила б ці жарти залишити при собі. Ні на які бахурства я свого чоловіка не пушу!

— Панове! Прошу вислухати мене до кінця, — стрепенувся гість. — Не хапайтеся за слова, бо так виходять самі непорозуміння. Дійшло аж до бахурства. А тим часом справа дуже чесна. Пластовий курінь імени Довбуша, де я маю честь бути за курінного отамана, справляє собі нового прапора, бо старий дуже вилиняв, тяжко вже барви розпізнати, і сильно потріпався. Правду сказати, соромно з ним на люди показуватися. А крім того, десь запропастився і не можна його знайти. Тому пластова команда вирішила справити нового прапора. А в таких випадках, як то бувало в старому краї, пластуни звертаються до поважних і заслужених громадян і просять їх у куми для посвячення нового прапору. І куми, звичайно, такого прапора справляють самі і під час обряду хрещення держать його в руках, а потім передають урочисто пластовій команді. Ось і все.

— За цю честь сердечно дякую вам, — сказав я, відразу заспокоївшись. — Прошу ласкаво вибачити, що так погарячився. Я, звичайно, з великою охотою приймаю ваше запрошення. Попрошу тільки сказати, яка барва має бу-

ти зверху, а яка внизу, бо одні українці люблять сине зверху, а другі більше воліють жовте.

— Гов, гов! — схопився пан отаман, — Барви мають іти так, як вимагають закони геральдики. Не інакше!

— На жаль, я не розуміюся на законах геральдики, — промимрив я, червоніючи від сорому.

І він мені, спасибі йому, вияснив. Тоді я вперше довідався, що є така наука і що без неї не можна робити прапорів. А на виготовлення прапора пан отаман дав нам, мені й кумі, два тижні часу і дуже просив прибути до табору в неділю перед полуднем, бо будуть американці — сенатор нашого стейту і мейор міста, тож буде велика парада.

— Ради Бога, прибудьте своєчасно! Не спізниться, бо буде незручно перед американцями.

Я заспокоїв його. Не з такими, мовляв, людьми має діло, щоб спізнялися. Попросив тільки подати точний маршрут їзди до табору, щоб не блудити по дорозі. На щастя, дорога була ідеальна:

— Ідьте ввесь час рівно-рівенько! По дорозі будете мати якусь там відбочину, але не зважайте на неї і гоніть просто. І так доїдете аж до табору.

І в призначену неділю ми з кумою щасливо доставили прапора на місце. Можу похвалитися, що хрещеник удався нам на славу. Древко було з міцної берестини, гладенько обстругане, а з обох кінців обковане. Унизу мало ще шпичасту насадку, щоб можна було затичувати в землю. Сама майва була зшита з найліпшої тканини, а на ній, на блакитному полі, був вишитий золотими буквами текст: «Курінь імені Довбуша». Як були розташовані барви, вже не пам'ятаю, але напевно згідно із законами геральдики. Крім того, не верху був тризуб, як хотів пан курінний.

Мавши на увазі американських гостей, ми з кумою теж гарно прибралися. Я надяг своє найкраще вбрання, а жінка купила мені нову краватку і сама її зав'язала, бо я не вмію. Кума теж причепурилася дуже пишно. Виглядала принадно. Мала на собі всі кольори, а найбільше червоного і жовтогарячого. А коли сіла до авта, то в повітрі розійшлися такі благородні пахощі, що я не стримався:

— Ви, кумасю, чудова! — сказав.

Кума піднесла догори палець і поважно промовила:

— До хрестин нема кумасі! Аж по хрестинах кум і кума і відповідні норми поведінки. Майте терпець!

Я прикусив язика...

— Прошу ласкаво вибачити.

І ми рушили. Я мав бадьорий настрій. За містом перевів авто на більшу швидкість. Воно шарпнуло, скочило, заскавувало й погнало на

зламану голову. Це чудова машина. При її купівлі я мав велике щастя: заплатив десяту частину того, що марнотравники платять за нову. А під час швидкої їзди вона скавулить, як собака, коли їй відрубати хвоста, і всі водії лякаються і далеко обминають мене. Моя супутниця не була надхнена цією машиною і просила не дуже давати їй волю, бо інакше, мовляв, не доїдемо. Деяку рацію вона мала, бо ті американські фабрики роблять за напастю і випускають саму тандиту, а не вози. Колись, бувало, купив чоловік воза, то мав його на ціле життя. Їздив на поле, їздив на ярмарок, їздив у Крим по сіль і ще й передавав синові. А тут віз із самого заліза, нема кілочка дерев'яного, ані заплішки, але поїдеш ним рік-два і викидай на брук, бо маєш самий самолом.

У дорозі нам трапилися деякі неприємності. Не від авта, а він того, що пан курінний отаман не дав точного маршруту. Казав, що по дорозі буде якась відбочина, а воно виявилось, що не відбочина, а таки ціле роздоріжжя: дорога розчепірилася перед нами нахштальт розсохи. Я розгубився і спинив машину, не знаючи, котре дорога, а котре відбочина.

— Вісьта чи гаття? — обернувшись, спитався своєї супутниці.

Вона незрозуміло видивилась на мене...

— Вісьта чи гаття? — повторив я. — Чи може ви звикли до волової мови, а не до кінської: соб чи цабе?

Вона знизала плечима:

— Я не розумію, що ви кажете?

— Не розумієте, що значить соб-цабе чи вісьта-гаття?

— Не розумію.

— А як говорять у вашому селі?

— Не знаю, я там не була. Я з міста.

— Ага, «міщаночка з міста»! То вам треба негайно записатись на курс українознавства і зробити там матуру. А покищо скажіть, як ви міркуєте та як думаєте: їхати направо чи наліво?

— Ніяк не думаю.

— Оце наймудріше! Ніяк не думати. Так і зроблю: перестану думати, бо все одно нічого не видумаю, а розпитаюся людей.

Ситуація була тяжка. Її погіршувала ще й та обставина, що я не вмію говорити по-англійському, а як щось скажу, то так дрантиво, що ніякий дідько мене не розуміє, і кожне починає воткати: «вот?» і «вот?». І моя супутниця не дуже далеко втекла від мене. Правда, жінкам воно якось легше йде. У їх розмовах головну роль грають милі усмішки і сміх. Вони більше порозуміваються веселими мінами, грою очей та іншими засобами людського спілкування.

— Як по-англійському «табір»? — питаюся куми.

Вона здвигнула плечима...

— А звідки я знаю? І навіщо вам воно? Думайте краще, як далі їхати.

— Про це, власне, я й думаю. Маю спитатися, де той український табір, але не знаю, як по-англійському «табір».

— А ви ж латинську мову знаєте чи ні?

— Браво! Це геніяльна думка, — скрикнув я, вдаривши себе по чолі. — Як римляни казали на «табір»? Чекайте, чекайте, зараз пригадаю... Юлько Цезар раз-у-раз будував військові табори... Ага, вже знаю: «кастра»! Каструм, кастрі, кастро, ...кастра. Слава!

— Тільки кажіть «кестре», а не «кастра».

— Та само собою. Уже цю фонетику я знаю.

І спинивши перше авто, сказав до шофера:

— Плиз, містер, ай лук фор кестре бойскаут.

— Вот?

Я повторив своє запитання. Це нічого не допомогло. Аж визволила кума. Усміхаючись до шофера, повторила мої слова, і він відразу зрозумів її:

— Нат гіер, — сказав, покрутивши головою. — Нат гіер. Кастро ін Кюба. Гуд мен! Ай єм камюніст ту!

Після цього я викинув слово «кастра» і наступному шоферові сказав просто, що шукаю бойскавтів. Він не вимовив ані слова, тільки махнув рукою позад себе і попер далі. І це була певна адреса. Ми поїхали туди і незабаром побачили щось подібне до лісу, а коли підїхали ближче, то пізнали на узліссі пластунів. На жаль, не наших. Це були польські харцизи (гарцеже). Питаємось, де ж українські скавти, а вони тільки плечима здвигають. Ніхто нічого не знав. Наше становище було розпучливе.

Аж порятував якийсь малий зух, дай йому, Боже, здоров'я. Він довго дивився на нас, шолопаючи в носі, і раптом пацнув себе долонею по чолі:

— Юж то мам, пся креф! Чекайце, зараз то бендзе, — скрикнув і кудись побіг.

І справді, за якихось п'ять-десять хвилин прибіг назад і радісно ознаймив, що телефонував до фірми, звідки постачають м'ясо по скавтських таборах, і звідти докладно розповіли, де с український табір та кудюю до нього дістатися. Ми мусіли були вертатися назад аж до роздоріжжя, а звідти їхати гаття. Так ми й зробили. І завдяки малому зухові все пішло дуже гладко. Ми справді дібралися до табору, де розташувався курінь славного Довбуша. На це витратили коло двох годин. На щастя, це була одна-єдина неприємність по дорозі до табору. Ми трохи спізнилися, але до полудня було ще далеко, і на посвячення прапора лишилося ще досить часу. Ми дуже розумно зробили, що виїхали з дому дві години раніш.

Зате в самому таборі було гірше. Насамперед ніхто не зустрів нас. Тільки окремі діти підбігали до нашої «кари», але зараз же відбігали з виразом крайнього презирства. Ми питалися їх, де пан курінний отаман, але крім «вот?» і «вот?» нічого не почули. А деякі навіть не воткали, а мовчки відбігали.

— Знов не туди попали! — сказав я, повний одчаю.

— Чому не туди? — перепитала кума.

— Не український табір!

— Та як не український, коли всі діти носять жовтоблакитні ознаки?! Не видумуйте. Це напевно українські діти, тільки, може, від американців українського десанту.

— Десанту? Ви хочете сказати «української національності»?

— Десанту, а не національності. Вже нема національності, нації, народу, а є десант, або скромне походження. «Блажені кротції, якотії унаслідять землю». Їдьте ж до команди цього десанту.

І ми рушили в глибину табору. Там скоро натрапили на чоловіка в пластовому однострої. Це, мабуть, був один із тих панів, що на них часом кажуть «пласт-прият», а часом «пласт-сеньор». На жаль, я дуже відстав від доби, у цих достоїнствах не розуміюсь і не знаю, яка різниця між цими щаблями ієрархічної драбини пластової організації. Тому вживатиму тільки слова «пласт-прият», дарма, що воно прикро вражає моє вухо, бо має дуже екзотичну будову і взяте, якщо не помиляюся, з котрогось твору Шолом-Алейхема.

Я говорю про тих людей, що в старому краю були вічними пластунами, водили, спасибі їм, наших дітей по горах і долах, розпалювали їм святі ватри, співали коло них ритуальних пісень із циклю «Ми діти матері-природи» і при тому тішилися більше, ніж самі діти. Від звичайних людей вони відрізняються тим, що мають вічно молоду душу та радісний і наскрізь оптимістичний світогляд, що каже їм у кожному пластуні бачити Дажбожого нащадка, а в кожній пластуниці морську піну, звідки незабаром має вилонитись нова богиня. І діти люблять їх і почувають себе їх ровесниками. І так воно є. Пласт-прият — найкращі посередники між старим і молодим поколінням. У старому краї вони носили на кудлатих ногах короткі штани, а на головах широкі крисані, обтикані різними бляшками, і на грудях генеральські аксельбанти, а ще на шнурочку залізні сюркала. Тож на щось подібне ми й натрапили.

— Пане-добродію? Це табір імени Довбуша?

— Вот?

— Я питаюся, чи це табір імени Довбуша? — з притиском повторив я свій запит українською мовою.

Він став, щось подував, а потім підійшов ближче.

— Прошу?

— Чи це табір імени Довбуша?

— Так, прошу.

— Ну, то слава Україні! — зрадів я всім серцем. — А де команда табору?

— Я сам із команди. А чого б панове хотіли?

Говорив добре по-нашому. Цей радісний факт переконав нас, що ми справді попали на добру адресу. Я так утішився, що мало не поцілував бідну куму. Та коли я виклав йому справу і сказав, чого власне ми приїхали, він дуже здивувався:

— Наша команда нічого про це не знає!

— Не знає?! — перепитав я, ще більше здивований.

— Не знає. Але то пусте. Добре, що прапор є, бо ми якраз не маємо. Мали, навіть досить доброго, але діти десь відсіяли. А без прапору незручно перед американцями. Американські бойскавти мають, а ми ні. Жах! Команда з подякою прийме ваш дарунок.

— А де пан курінний отаман? — питаюся.

— Того вам не скажу, бо й сам не знаю. Але почекайте хвилю, зараз когось питаємось.

І він став оглядатись на всі боки, аж побачив якогось хлопця.

— Славку! — гукнув. — Не знаєш, де отаман?

— У терені, — була відповідь.

— У терені, — повторив нам пласт-прият.

— У терені? А що це значить?

— Ходить по лісі і вправляється в службі на терені. Не знаєте?

— А коли прийде додому?

— Коли, кажете, прийде додому? — повторив пласт-прият і розвів руками. — Може вернутися кожної хвили, а може аж уночі, або й завтра. То залежить.

— А чи не можна його покликати?

— Чи не можна, кажете, покликати... Я думаю, що покликати не можна. Рішуче не можна.

— Яка шкода! А чому не можна?

— Чому, кажете, не можна? А тому не можна, що ніхто не знає, де він обертається. Рішуче ніхто.

Я подивився на куму, вона на мене...

— Ваше слово, леді? — кажу.

— Від'їдьте трохи набік, пік якесь дерево. Нехай я відпочину від вашої машини. І трохи закусимо.

— Спасибі за чудове слово! Насамперед відпочити й закусити. Але в інтересах святої правди мушу сказати, що моя машина чесно виконала свої обов'язки й доставила нас легко й своєчасно на місце паради. Якщо ж почуваете себе втомленими, то не від моєї машини, а від

великого напруження перед славним актом прапорохрещення.

І я від'їхав трохи набік і став під крислатим деревом. Але не встигли ми ще розташуватися на землі, як почули з протилежного боку радісний голос:

— О, видом видати, слухом слухати коло нашої хати!

Це був голос курінного отамана! Він швидко перейшов дорогу і опинився коло нас. Це справді був той самий чоловік, що перед двома тижнями запросив нас у куми. Був середнього, або навіть трохи нижчого росту і своєю статуєю справляв враження дуже здорової людини. За колір обличчя можна було зарахувати його до червоної раси, але був це кругловидий брахіцефал, із невиразним носом і швидше всього походив із мордвинів чи взагалі з якогось ідель-уральського племені, що разом із татарами гасувало колись по Україні. Присів коло нас і заговорив покісно і глаголюще:

— Які несподівані гості! Велике спасибі, що відвідали нас, бідних анахоретів, відрізаних від світу. Оповідайте, що там діється. Але насамперед, що вас сюди принесло: а чи човен, чи весло?

Ці слова були сказані таким невинно-голубиним тоном, що мені не вистачило ні духу, ні піддуху на вислів якогось незадоволення з приводу цілого підкриємства. Я навіть удав, що почував себе дуже щасливим, що бачу і чую його. Тільки за якоїсь пів години солодкої розмови я знайшов відповідний момент і запитав:

— А як буде з хрестинами?

— Як кажете?

— Як буде з хрестинами? — повторив я виразніше свій запит.

Він видивився на мене:

— З хрестинами? З якими хрестинами?

— Та ж із посвяченням прапору. Ми привезли вже.

— Посвячення прапору? Якого прапору?

Мені відняло мову і язика. Побачивши це, кума перебрала справу в свої руки й докладно оповіла йому, як то все було та як він замовив нам прапора. Виявилось, що панові курінному отаманові через великий навал праці в терені все це випало з голови.

— А чому, панове, не попередили мене? У таких випадках завжди попереджають! Бо посвячення прапору — то, прошу вас, подія в пластовому житті і її отак на-галай, на-балай не можна відбутися. Як ви собі уявляєте? Та ж треба і кропила, і кадила, а насамперед і пердусім священика. Ну, ні? А де ж я його візьму вам у лісі?! Смішно. Треба спровадити з міста. А на це потрібен час.

Я попросив вибачення за свою необачність, моя дама також, а пан курінний отаман став

розглядати прапора. Насамперед, як розміщені барви. Сконстатував, що майва причеплена правильно, бо барви йдуть так, як того вимагають закони геральдики. Цього я найбільше боявся.

— Усе в порядку, — ствердив отаман.

Цю атестацію ми прийняли з гордим задоволенням.

Потім пан курінний отаман сказав, що посвячення прапору відбудеться рівно через тиждень, і зобов'язав нас прибути до табору так, щоб бути на місці вчасно до полудня.

— Будуть американці! Тож буде велика парада. Прошу уважати.

Ми врочисто прирікли свій приїзд. А пан отаман попросив нас залишитися в таборі до вечора.

— На вашу честь запалимо ватру!

Згадка про ватру захопила куму, і я не відважився перечити. Ми чекали до присмерку. А коло ватри, на пропозицію пана отамана, нас прийняли до пласту. Звичайно, через аклямацію і тільки «кавза гоноріс». І зараз же охрестили. Куму назвали Саламандрою. Мабуть, через кольори на її строях, де переважали гарячі жовто-червоні барви. А мене назвали Крокодиллом. То вже не знаю, чому. Після цього ми від'їхали, передавши прапора панові курінному отаманові у власні руки і ще раз обіцявши приїхати за тиждень.

— Пане отамане! — сказав я наостанку. — То вже не треба буде спеціально попереджувати вас, що приїдемо на другу неділю? Чи треба?

— Ні, ні, уже вистачить, — були його останні слова.

І ми рушили. Було вже досить пізно, тож треба було поспішати. Виїхавши на рівну дорогу, я припустив газоліни. Машина зойкнула, шарпнула, скочила і скавуліючи пігнула на зламну голову. Подорожні авта поквапно відскакували й давали дорогу. Проїхавши отак кілька добрих миль, я обернувся до Саламандри:

— Так ми й не стали кумами... — сказав смутним тоном.

Саламандра глибоко зідхнула.

— Дасть Бог, за тиждень станемо, — сказала. — Не журіться. Все буде добре.

— І за тиждень не станемо!

— А то чому?

— Бо більше моя нога тут не буде.

— Чому?!

— Не хочу, щоб пан курінний отаман кпив собі з мене. Раз йому ця штука вдалася, а більше не вдасться. О, ні!

Саламандра замовкла...

— Кпити з мене! — додав я злісно. — З мене! Старого пластуна! Чекай, небоженьку, тебе ще на світі не було, як я вже пластував.

— Ви старий пластун? — перепитала цікава Саламандра.

— Та ще який! Нехай теперішні далеко сховаються. Від п'ятого року життя, дорога моя некумась. Від п'ятого до десятого, бо в мої часи пластовий курс тривав не більше п'яти років. Батьки не давали довше ходити в пластунах. Гнали до роботи. І годі ще не називали нас пластунами, ані бойскавтами, ані пустунами, а казали на нас: дармограї, урвители, паливоди, вітрогони, збиточники тощо.

“Де ти там бігаєш, шибеннику?” — казала, бувало, мама, коли я прибігав до хати, щоб відшабатувати собі байдю хліба і бігти далі. Бо як наставала весна, ми щодня від самого ранку перебували в теренах, кажучи по-теперішньому: в садках і городах, у ярах та яругах і де тільки хочете. Земля — не земля, вода — не вода. Висловлюючись мовою автора поеми “Слово о полку Ігореві”, звизалися мисиками по деревах, уганяли вовками по лісах, перелісках та недолісках, прошивалися вужами крізь пуші та нетри. Де була яка ягода, — з'їли. Суниця, полуниця, журавлина чи яка біда, — все мандрувало до нашої пельки, байдуже, чи воно дозріло, чи допірущо відцвіло. Усе смакувало. Особливо кисле.

Від теперішніх пластунів ми відрізнялися простим одностроєм: подерті штанята неозначеного кольору і блаженська сорочина; на головах кучматі чупери, а часом іще солом'яний бриль чи бирка, чи безкозирка. І не гралися з вогнем. Жадної ватри! А як часом комусь із пластунів приходила до голози химерна думка відновити стародавній культ вогню, і він розпалював ватру, то рідний батько списував йому тіло таким густим клинописом, що на все життя виганяв із його душі вогнепоклонні сантименти.

Сьогодні я з великою цікавістю слідкував за курінним отаманом, коли він сидів за тією ватрою. У його очах світилися давноминулі віки — сотні тисяч чи навіть мільйони років. Це був страх перед вогнем, тодішнім богом, і zarazом велика вдячність йому. Розпалений гнівом він нищив людину, спалював на вугіль, а уласкавлений нею грів її і смажив її печеню. Очі отамана горіли яскравіше від самого вогню, а коли у ватрі тріщала свіжа гілка, кинута туди, він робився несамовитим, сильно бив у долоні і кричав “Скоб!”. На весь ліс. Мабуть, щасливий, що не він, а гілка мучиться у вогні. Цього в нас не було.

— А коли ж ви пластували? — спиталася кума.

— О, це було ще при кінці минулого століття, в дев'ядесятих роках.

— Ха-ха-ха! — розреготалась кума. — А бодай вам добро було! А я неклеба, а я нетямуха слухаю, слухаю і ніяк не второпаю, про

який це пласт ви співаєте. А ви собі жартуєте! Ха-ха!

— Не жартую. Я говорю поважно. Вибачте.

— Та як поважно, коли скавтизм почався допіру 1908-го року, а наш пласт аж 1911-го?!

— Так кажуть буквоїди. А це неправда. Наш пласт — чисто українське явище, широнаціональне і веде свою історію з того часу, відколи живе наш нарід і його діти. То чужопоклонники відписують його на чужий рахунок.

На не Саламандра замахала руками:

— Ну, ну, ну! Це ваша теорія. А ви ліпше скажіть: поїдете чи не поїдете на другу неділю на хрестини?

— Не поїду!

— А я поїду!

— Без кума?!

— Я собі кума знайду.

Це мене вкололо. Я витратився на прапора, клопотався, а хтось нетруджений споживатиме плоди від того. А казала, що все буде добре!

— Вони вашого кума не приймуть, — відрубав я злісно.

— Та чому?! Їм хіба не все одно? Смішно.

Вона говорила правду.

Посвячення прапора таки відбулося в неділю, з новим кумом. І з повною парадом. Саламандра була дуже захоплена. І святом, і кумом. Прибігла на другий день, у понеділок, і хвалилася.

— А як, — питаюся, — назвали вашого кума?

— Крокодилом.

— Знов Крокодилом! То не було якогось іншого плазуна? Треба було конче мене заціпати.

— А вам шкода?

— Та не шкода, але яке страшне убожество! Крокодили і далі ані рух. А чому не алігатор? Не іхтіозавр? Мали під руками цілу, наприклад, палеонтологію з усякими ящурами та іншими плазмами. Люди добрі! Таж того добра...

— Коли хочете знати, не було часу про це думати. Було багато роботи. Бо треба було все самим робити. І дітей збирати, і команду розворушувати, і геть чисто все.

— А що ж робив курінний отаман?

— Та його не було.

— В теренах блукав?

— Ні, поїхав до Аризони печерувати раки.

— Аж до Аризони? А тут хіба нема?

— Мабуть, нема.

— Пане Крокодиле! Вам смішки в голові, а я хотіла б цілком поважно розповісти, як відбулося свято. На всякий випадок ми привезли із собою священика. І дуже добре зробили, бо на місці нікого не було. Позбиравши пластунів, кум вишикував їх у струнке каре. Після того священик відправив відповідну службу Божу і покропив усе свяченою водою. А тоді кум, сказавши

коротке слово, передав прапор одному старшому пластунові, а цей виголосив текст присяги. На новий прапор треба було конче присягнути. У присязі говорилося, що пластуни захищатимуть свій прапор до останньої краплі крові! Це дуже зворушило мене. З очей закапали сльози. А діти бравно підходили до прапора, ставали струнко, казали "Скоб!" і цілували край прапорової майви. Було дуже мило дивитися, як наша молодь заправляється до майбутніх героїчних учинків.

— Я дуже задоволений, що мій прапор дочекався такої чести, — сказав я, глибоко зворушений.

— На жаль, не ваш, а той, що кум привіз. Бо він був дуже обачний і на всякий випадок приготував ще свій прапор.

— Але мій мав першенство! На якій підставі ви не посвятили його? Я рішуче протестую.

— Ми хотіли його посвятити, але не могли знайти. Слово чести! Перешукали всі закамарки, і ніхто — ні команда, ні діти — не знав, де він дівся.

— Забрав на раки?..

— Так воно виходить, що ваш прапор поїхав на раки. Від курінного отамана можна всього сподіватися. Але це дурниця. Головна річ, що ми дів'яли свого і таки освятили прапора! А це завдяки моєму бравому кумові. Якби так на когось іншого, то їздили б до табору ціле літо, і нічого не вийшло б, а в нього раз-два і справа скінчена. І так абсолютно у всьому. А як він розуміє жіночу душу?!

Сказавши це, Саламандра подивилась на мене лукавим поглядом і з глузливою усмішкою на устах. А потім іще та й іще прихвалювала свого кума. Це говорило ображене самолюбство. Безумовно. «Не хотів зо мною поїхати, то я собі знайшла кращого кума».

Коли вона вийшла, дружина покрутила головою й вимовила тільки одне єдине слово:

— Безсоромниця!

А глянувши на мене, додала:

— А ти, Крокодиле, не сумуй. Будеш мати ще не одну куму, а серед них не одну Саламандру. Того зілля є на світі багато.

А тепер скажіть, будь ласка: треба мені того?! І хіба я не маю підстави бути незадоволеним, коли мене запрошують на кума?

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

У самотній мандрівці до вічності

(Продовження)

Про жодні інші хвороби у своєму житті Тодось не згадував. У нього, мабуть, було на диво сильне фізичне здоров'я. Декілька разів питала я його, яка була діагноза у психіатричній лікарні. Він завжди відповідав, що епілепсія. Мені здавалося, що вона повинна б була бути «шізофренія» і власне тому я питала не один раз. Та Осьмачка казав, що в нього не має сумніву, що «епілепсія». Її він не раз бачив на своїй історії хвороби та інших записках, часто чув, як його лікаря це колись, чи і йому самому говорила. Я щиро казала Тодосеві, що мені видається дивним симулювання епілепсії і він оповідав, як це робив: час до часу вночі зривався з ліжка з диким криком, бив вікно у своїй кімнаті, нищив, що міг, а себе побивав до синяків та калічив до крові. Потім знесилено падав на підлогу та лежав без руху. Уранці приходила лікарка й казала, що вночі у нього знову був епілептичний приступ. Я питала, як часто він це робив, а він відказував, що не систематично, залежно, як відчував ситуацію в лікарні. Коли йому здавалося, що до пацієнтів приглядаються пильніше, — часто, навіть кілька ночей підряд, коли ж атмосфера відпружувалась, — рідше, щокілька тижнів.

Осьмачка завжди твердив, що його перебування у психіатричній лікарні було свідомою симуляцією хвороби. Та деякі моменти в його житті вказували б, що в нього були прояви шізофренії і до того часу (ставлення до дружини й сина, але про це пізніше). Та на цьому не хочу зупинятися, не маючи досить даних. А що до діагнози епілепсії, то можливі два логічні припущення: або вона була правильна або помилкова. Така помилка в діагнозі сьогодні виглядає мало правдоподібною, та не забуваймо, що це були ще тридцять років, та ще й у тодішній большеві.

Крім глухоти матері, іще одна мимовільна провина супроти найближчої рідні лягла на сумління поета, коли він був уже молодою людиною. В часі визвольних змагань він склав якусь патріотичну, дуже протимосковську пісню. Брат Тодось, якого взяли до Червоної армії, раз крізь сон заспівав цю пісню. Його розстріляли за контрреволюцію. Ця подія довго й боляче гнітила поетову душу.

Не знаю точно скільки дітей було в родині Осьмачки. Та мусіло бути їх хоч шестеро, тому що крім цього, мабуть, єдиного брата, він часто згадував про сестри — старші та молодші, одні й другі у множині. Вони дуже різнилися характерами. Одні були веселі, охочі до музики та танців, любили гарно одягатися, завжди сміялися та дивилися в дзеркало. Другі ж були працьовиті, поважні, завжди пригноблені, не любили гарно

одягатися ані не ходили на танці. Не пригадую собі докладно, котрі були веселі, а котрі сумовиті, — мабуть, старші були поважні. Поет багато завдячує своїм сестрам у найтяжчі для себе часи, коли він переховувався від повторного ув'язнення. Вони, із справжніми сестринними серцями, укривали та годували його. А годувати зайвого рота у ті часи — значило відняти кусок хліба від уст собі та своїм дітям. І Осьмачка оповідав, як зраділи його сестри, коли одної зими взяла його на харч якась удовиця.

«Вони зраділи, що я їстиму не їхній, а її хліб», — говорив Тодось без дрібки гіркоти. Він знав, як цінився тоді кусень хліба на нашій землі. А все це сталося тому, що Осьмачка намалював з фотографії портрет покійного чоловіка одної селянки. Портрет їй так подобався, що вона обдарувала поета добрим одягом небіжчика і запросила його жити протягом зими в себе, щоб міг змалювати ще й її та решту родини. На жаль, інші портрети вже не надто вдалися, та зиму Осьмачка таки пересидів у вдовиці — у теплі та не голодний. Поет не раз згадував, що в нього було трохи хисту та охоти до малювання, хоч у часах нашого знайомства він уже ніколи пензля в руки не брав. Часом тільки komponував обкладинки до своїх творів, що давали йому, маляреві, щонайгірше свідоцтво. Тому я досить скептично думала про смак молодиці, що захопилася Осьмаччиним малюванням і навіть кепкувала собі з нього, що їй, певно, подобався маляр, а не портрет. Тодось сміявся, та все ж таки обороняв свою позицію портретиста:

«І що це ви говорите, шановна пані? Той патрет буз на диво добрий. Щоб ви лише бачили!»

Картинами мого чоловіка він завжди захоплювався, а вже зокрема моїм портретом з 1948 року. «Скільки в ньому підсвідомої жіночості!» — гозорив. Захоплення в Осьмачки могло бути тільки щире. Він ніколи не зумів би хвалити чогось, що йому не подобалося. Завжди висказував свої безпосередні враження від картини, вірша чи будь-якого мистецького твору. Не раз це ставало причиною непорозумінь, а то й образ, коли до нього приходили зі своїми творами люди, що мали до поезії більше любови, ніж спроможностей. При оцінці поезії Осьмачка користувався своєю надзвичайною пам'яттю. Він зразу помічав кожний образ чи вислів, що його вже колись вживано в українській чи світовій літературі. Щирість та безпосередність почувань зворушувала його. Якщо йде про читання поезій, то він був ворогом надто драматичного читання. Говорив, що театральність псує враження від поезії; вірпі треба читати при-

роднім голосом, зі зрозумінням, без зайвої міміки чи жестикуляції.

Любувався альпійськими красвидами, що їх тоді змальовував мій чоловік. Та завжди розглядав їх як тло до людської трагедії і намовляв чоловіка умістити якусь трагедію на образі.

«А коли ви не зробите цього, так ви мізантроп...» — говорив. Та мізантропом мій чоловік ніколи не був, тільки не любив людських постатей на красвидах. Зрештою, Осьмачка, як і інші люди, чомусь вважав його на багато суворішим, як він був насправді. Мабуть, тому Тодось не раз говорив мені:

«А ви таки справжня жінка, бо ви навіть Івана Миколаєвича потрапите кругом пальця обкрутити!»

Зі свого графічного портрету, що його зробив Осьмачці мій чоловік, був дуже задоволений. Цей портрет репродукований у збірці «Із-під світу», на жаль, не найліпша репродукція. Це, мабуть, і єдиний портрет поета, що залишився після його смерті.

Я вже згадувала, що в Осьмачки було багато різних турбот. Та в часі, коли ми заізналися найбільшою його турботою був утрачений рукопис повісті «Старший боярин». Ця повість, що дістала першу нагороду на літературному конкурсі у Львові в 1943 році, ще не була надрукована. Рукопис, що зберігався у Юрія Стефаніка, члена журі конкурсу, залишився у Відні у більшовицькому секторі. Осьмачка не вірив, що при наступі більшовиків на Відень, можна було і власну голову залишити, не тільки рукописа. Він був переконаний, що це зроблено нарочно, щоб знищити його твір і його. Про це говорив Тодось дуже часто, завжди повний гіркоти та підозрінь, про ролі Ю. Стефаніка, що нібито в якійсь цілі украв його твір. У нього навіть вірш на цю тему є («В новітніх русичів — нові злодії»). Та несподівано ситуація змінилась — рукопис віднайшовся. Оленка, тодішня наречена, а теперішня Юрієва дружина, привезла його з Відня від німців, де Юрій мешкав і де залишив свої речі. Як бачу, якою радістю світилися Тодосеві очі, коли він повернувся з цією новиною з одної зі своїх частих подорожей.

«І ви знаєте, що Юрій казав, що він одружиться з тою панною, що привезла мою книжку», — говорив Осьмачка переконаний, що це стало причиною одруження Стефаніків. З того часу Тодось почав говорити про Юрія з приязню та симпатією і вже не зміняв думки, аж до своєї смерті.

Другою постійною турботою Осьмачки в таборах Д. П. були його подружні пляни. Він щиро бажав покінчити зі своєю самотністю та завжди мріяв про одруження. Та я певна, що коли б ця солодка мрія стала дійсністю, то дійсність була б дуже гіркою. До подружнього життя поет ніяк не надавався! Усе ж таки про його сватання можна

б писати цілу книгу. Розчарувань мав він багато. Вони завжди знеохочували його до даної людини, але ніколи до ідеї подружжя взагалі. Зрештою, у нього складалося так, як часто в житті буває: ті, що він їх сватав, не хотіли його, а він знову не хотів тих, що були б радо змінили прізвище на «Осьмачка».

Про деякі його сватання я хочу написати, хоч знаю, що Тодось тут вийде трохи неповажно, може й гротескозо. Та він таки був смішний у своїх вічнозмінних захопленнях, а я хочу дати його вірний образ, не скриваючи і смішних сторінок, що їх зрештою, мають усі великі люди.

Пригадую одне його розчарування, що про нього він пише у вірші «Конюктивіт» («Китиці часу»). Тодось надумав освідчитися молодій дівчині, що закінчила гімназію в одному із таборів. Знав її й батьків ще з Відня, уся родина дуже прихильно ставилася до нього та захоплювалася його творами. Вибираючись у дорогу, він мав на думці ще дві інші дівчини, якщо б його зустріла невдача з першою. Склалося так, що він наперед зустрівся з одною із двох інших. Вона йшла на прохід в возиком, а з возику спало немовля. Осьмачка, що захоплювався нею ще колись у Львові, якось і не подумав, що вона одружена, тільки почав розмову і зараз же їй запропонував подружжя, додаючи, що це нічого не шкодить, що в неї дитина. Вона сказала: «Коли бо в мене не тільки дитина, але й чоловік!» Ображено відвернулася спиною та й відійшла.

«А я залишився на стежці і думав, чого це

УВАГА ТОРОНТО І ГЕМІЛТОН!

- БЕЗПЛАТНО чистимо печі (форнеси) і
- даємо БЕЗПЛАТНУ цілодобову 24-годинну обслугову печей нашим відборцям опалової оливи.

ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС ОЛИВУ!

DNIPRO FUEL OIL LTD.

196 Bathurst St.

Toronto, Ont.

Телефон удень і вночі: EM 6-6539

DNIPRO FUEL OIL LTD.

AND

Service Station

857 Woodward Ave. — Hamilton — Tel.: 549-9634

**КОРИСТАЙТЕ З НАШОЇ ГАЗОЛІНОВОЇ
СТАНЦІЇ**

509 Jane St. — Toronto — RO 2-1969

я такий дурень?» — розказував мені потім щиро Тодось. Я не мала відповіді...

Та цього інциденту Осьмачка не переживав ні надто довго, ні глибоко. Він властиво їхав в інший табір, сватати іншу дівчину, молоду красуню, що — за його словами — наче б зійшла з образу Пимоненка. А Тодось завжди захоплювався типами дівчат Пимоненка.

Велика радість ждала Тодосю. Коли він освідчився вимріяній дівчині, вона, мабуть, під впливом якогось хвилюючого настрою, погодилась вийти за нього заміж, але із одним застереженням, що ще мусить порозумітися з батьками. Вони жили в іншому таборі, де не було гімназії. Осьмачка був незвичайно щасливий і страшенно гордий своїм досягненням. У поворотній дорозі він вступав до всіх українських осередків і всюди хвалився своїм близьким одруженням. Врешті, повернувшись до Фюсселю і все ще тріумфуючи розказав нам про своє щастя. Та в мене від першої хвилини було враження, що радість поетова буде короткотривала. І справді, на другий день вона вже на половину пригасла, а на третій майже зовсім потухла. Осьмачку почали мучити сумніви, чи він добре зробив, а може і які злі прочування прокинулися в його душі. Він гірко каюся:

«І чого це я, старий дурень, зразу всім похвалився, що в мене буде молода дружина? Ото ж тепер, як нічого не вийде, усі з мене сміятися будуть!»

Через декілька днів дівчина змінила думку і відмовила Тодосеві. Не знаю, чи сталося це після порозуміння з батьками чи з інших мотивів, не знаю, чи ця відмова була листовна, бо я не хотіла випитувати поета про особисті справи. Мабуть, ішло про різницю віку, бо у вірші «Конюктівіт» він пише:

...не догледіла я вас раніше,
що ви вже трохи сивий і сліпий...

(Ні одне, ні друге не було правдою. Сивий він не був, а зір мав знаменитий, окулярів не носив і не потребував. Та очевидно, що в очах вісімнадцятилітньої дівчини Тодось, якому було тоді п'ятдесят, мусів виглядати дуже старим.).

Тодось щиро переживав цю відмову, та все ж такі думки про одруження не закинув. Його захоплення чергувалися з розчаруваннями, а про одні й другі оповідав він мені з подивугідною відвертістю. Раз спитав мене про знайому гімназистку — чи на мою думку їй подобаються поети. Я відповіла жартом:

«Думаю, що їй радше подобається якийсь фризійер з чорним вусом».

А через декілька днів, коли ми вийшли вечором на прохід до лісу, зустріли цю дівчину з молодим таборовим фризійером, що мав імпозантного чорного вуса. Я мимоволі розсміялася, а Тодось дуже сумно сказав:

«І які це ви були праві, шановна пані!»

Не раз траплялося, що будь-яка дрібничка

зраджувала його до дівчат. Наприклад, раз він захопився одною молодого дівчиною, сиротою, а він часто мріяв про сироту. Через декілька днів оповідав мені про неї з великим ентузіазмом, потім перестав, наче б її і на світі не було. На мої питання, відповів, що дівчина перестала його інтересувати, бо: «У неї нема одного зуба і коли вона відкрила рота, я побачив крізь діру від зуба чорну та велику яму, ніби челюсть. Їйбогу, що мені чогось аж лячно стало і я перестав з нею здоровкатися».

Подібних історій було більше, та нема потреби писати про кожен зокрема. Вимріяним ідеалом Тодосевим була молода дівчина сирота, дуже проста душею та чутлива серцем. Він збирався писати про жінку, що була б зовсім неосвічена, навіть неграмотна, ще й трохи недорікувата, але з дуже спочутливим серцем, милосердна і високоморальна. Та незалежно від цього свого вимріяного ідеалу, в житті Осьмачка завжди шукав товариства інтелегентних та освічених жінок. Усі дівчата, яких він сватав, чи пані, в яких закохувався, були хоч з гімназійними, якщо не з університетськими дипломами. Хоч у таборах було дуже багато молодих та гарних сільських дівчат, що їх позабирали до Німеччини на роботу, поет ніколи не шукав знайомства поміж ними. І взагалі в житті Осьмачка настільки виминав товариства простолуддя, наскільки у всяких дискусіях завзято обстоював його, а навіть ідентифікував себе з ним. Та теорія і практика не завжди покриваються.

Коли Осьмачка був у веселому настрої, то жартував, що йому жінка тим більше подобається, чим більше вона розмальована і чим дурніша. Та це був тільки жарт, а насправді найкращою прикметою у жінки він уважав сентиментальність. Твердив, що люди фальшиво розуміють це слово, приписуючи йому негативне значення. На його думку ні українська література, ні українська жінка не занадто сентиментальні, як це часто чується, навпаки — замало. І в час наших розмов, коли я висловлювала свої погляди на якісь актуальні справи, а мій чоловік не раз сміявся, що в мене надто сентиментальний підхід, Осьмачка завжди говорив з глибоким переконанням:

«А хіба ж може бути на цьому світі що кращого, як сентиментальна жінка?»

Уважав, що українська жінка — прекрасна господиня і тому вже надто заклопотана дрібницями, щоденними справами. Уже на цьому континенті він указував на факт, що українське жіноцтво так легко погодилося на новий стиль, як на доказ, що воно не сентиментальне, тільки практичне.

Говорячи про жінок у житті поета, не можу не згадати його власної дружини. Факт, що Тодось був одружений, а ще й батьком одного сина, мабуть, мало кому був відомий, у кожному разі я від нікого про це не чула. Одного разу я сказа-

ла йому жартом: «І що це ви сватаєте дівчат, а може ви залишили в Києві жінку та дітей, як д-р...» (У той час була в таборі голосною подія, що один старший віком лікар з нової еміграції надумав одружитися з повдовілою та зuboжілою московською аристократкою. Його син, сам уже з родиною, голосно протестував, говорячи, що мати залишилася живою в Києві).

На це Осьмачка дуже поважно, аж якось урочисто відповів мені:

«Ййбогу, шановна пані, що я ніколи не був одружений!»

Я зразу повірила і навіть була лиха на себе, що, мабуть, зробила йому прикрість своїм нетактовним питанням. І вже багато років пізніше, коли поет відвідував нас в Едмонтоні, розказав мені про своє подружжя. І вже без ніякого мого питання. Я мимоволі згадала нашу розмову про це в Німеччині, зрозуміло, що не вголос. Та Осьмачка, що мав здібність читати людські думки, упарі з прекрасною пам'яттю, відповів моїй думці, що він уважав та уважає себе неодруженим, бо ніколи не брав церковного шлюбу. (Припускаю, що записувався в ЗАГСі, зрештою, я його про це й не питала). Які мотиви спонукали Тодося розказати мені про те, про що мовчав стільки років — не знаю. Може дістав яку вістку з рідних земель, а може з віком почав частіше згадувати минуле. Розказав мені, що його дружина була лікарка-окулістка. Закохалася вона в нього ще студенткою і вони стали жити разом. Осьмачка говорив, що він її ніколи не любив, тільки вона його і то дуже. Він помагав їй писати докторську працю (тема — главома) і так устилізував, що професори питали, котрий це письменник писав. 1924 року у них народився син. Співжиття не було щасливе, хоч Тодось завжди згадував, як дуже вона його любила. Також щиро признавався, що він жінки ніколи не любив, а ще й побивав, а вона чомусь таки не кидала його.

«Я її і бив і за коси тягав, а вона все ж мене любила», — говорив не один раз. Зрештою, я не сумнівалася в її любові до поета, бо яка ж інша причина могла б заставити освідчену, матеріально незалежну жінку зносити побої чоловіка? Його ставлення до сина також видавалося мені дивним:

«Я завжди дразнив його, я брав його на ріку, занурював у холодну воду, він весь трусився і плакав, а я сміявся. Ййбогу, аж якось совісно згадати!»

Одначе він з признанням розказував, що дружина посилала його до бібліотеки — якнайбільше читати. І в перших роках по одруженні, він прочитав дуже багато — більше, як за все життя. Це властиво єдиний час в його житті, коли він систематично читав — зокрема чужих авторів. А жили вони бідно, дружина вчилася, потім працювала, і всю домашню роботу сама робила, та проте ніко-

ли не посилала його до праці, тільки штовхала до вивчення літератури. Та все ж таки Тодось не сумнівався, що це вона видала його, коли він укривався від повторного арештування. Я завжди казала Осьмачці, що я не можу в це повірити, взявши до уваги її велику любов до нього, та він непохитно вірив, що тільки завдяки дружині його ув'язнили другий раз. Докладних дат ув'язнень Осьмачки я не знаю, знаю тільки зовсім певно, що вперше його арештували 1930 року, після того, як у 1928 році зійшла його збірка поезій «Клекіт». У тому ж 30-му році знищено всі його книжки, що були по бібліотеках чи в продажу. Цю дату він не один раз подавав мені, як дату свого першого ув'язнення. А взагалі його ув'язнювали декілька разів, на жаль, точно не знаю скільки й коли.

Я питала Осьмачку, чи він стрічався з дружиною, вийшовши з божевільні в часі німецької окупації. Він казав, що й бачити її не хотів. Усе ж таки питає людей про неї (щоб не зустрітися випадково) і йому казали, що вона добре живе та далі лікує людям очі. Про долю сина не знав, чи, може, тільки не хотів гозорити. Я висловлювала своє щире здивування, як можна не цікавитись долею одинака, та Тодось, із ще більшим здивуванням, говорив:

«Бог з вами, шановна пані, а що як він енкеведист?»

«А що як ні?» — питала я, та Осьмачка таки твердо вірив, що дружина і вихований нею син, його вороги. Мати свою думку про це мені тяжко, знаючи справу тільки односторонньо. Зрештою, у тому режимі відомі випадки, коли жінку змушували слідувати за чоловіком чи навпаки.

Коли весною 1956 я читала рукопис «Ротонди душогубців», то спитала Тодося, чи Щоголова має щось спільного з його дружиною. Він дуже рішуче заперечив. Пізніше я ще раз говорила з Осьмачкою про це, сказавши йому, що так думає Ю. Стефаник.

«Та Бог з ним, — сказав Тодось. — Щоголова це прекрасна жінка, а моя дружина видала мене НКВД».

Тоді він розказав мені, що творивши тип Щоголової, увесь час мав на думці одну свою колишню ученицю, кільканадцятилітню школярку, дуже гарну та серйозну дівчину. Звалася вона Валя, прізвище я забула. Я спитала, чи вона була лікаркою і чи її доля хоч в дечім нагадувала долю Щоголової. Тодось не знав нічого про її долю, тільки уявляв собі, що вона могла б так поступити в даних обставинах, як його героїня. Образ цієї дівчини був учесь час в його уяві, коли він писав книгу.

Незацікавленість Осьмаччина власним сином мене таки справді дивувала, бо в нього мрія про одруження завжди йшла в парі з мрією про сина. Він дуже любив та часто брав на руки нашого

Ореста, якому доходив рік, коли ми познайомились у 1945 р. До мого чоловіка часто говорив:

«Ось де безсмерття! Ви вже безсмертний! Якби мені таке щастя!»

Коли я очікувала другої дитини 1948 року, Тодось конечно хотів бути хресним батьком і ми обіцяли йому попросити його в куми. А до цього він прив'язував якесь дуже велике, майже містичне значення. Чомусь був зовсім певний, що це буде також хлопчик і що в нього буде така голова, як у мене та в Ореста. (Осьмачка завжди звертав увагу на будову черепа — зокрема у жінок. Припадково в мене й Ореста такі голови, яку він чомусь уважав найкращими і, дивлячися на Ореста, він часто зідхав:

«Якби це в мене син з такою головою...»

Запевняв мене, що свого похресника буде любити, як власного сина, а про його сина я тоді ще не знала. Та сталося інакше. Народилася дівчинка, а кумом Тодось не був, бо ніяк не можна було його відшукати на час христин. Він зник безслідно, як це не раз траплялося. Ми ждали, ждали, врешті охрестили дочку без нього. Було це в серпні 1948 р. в таборі в Міттенвальді, куди нас перевезли з Фюссену ще літом 1946 р. Осьмачка також переїхав тоді з нами, та, як відомо, він ніде довго не міг загригти місця і завжди переїздив з табору в табір. Кількома наворотами перебував по два-три місяці у Міттенвальді, а коли жив деінде, то часто нас відвідував, гостюючи по кілька днів. Приїздив несподівано. Хоч табір мав кімнати для гостей, він завжди ночував у нас. Один раз, коли він несподівано приїхав пізнім вечером, а я післала його ночувати до таборового готелю (мій чоловік був тоді у Берхтесгадені), він проблукав цілу ніч по лісі. Раненько зайшов знову, невиспаний та перемерзлий, сказав, що не залишиться на довше, як зразу плянував, і від'їхав.

Тоді ми вже мали окрему кімнату, поруч з

двома другими на окремому коридорчику. Усі три родини мали спільну лазничку (Цей табір, як і фюссенський, був у військових касарнях). У нас було запасне розкладне ліжко і коли приїдив Тодось, розкладали його для нього. Він завжди привозив із собою своє простирало та свій хліб. Свій «чемойдан», у якому возив і свої твори, длав на ніч у головах.

Я любила Тодосеві відвідини, бо вони мали свою романтику. До пізньої ночі, коли ми вже всі були в ліжках, він деклямував з пам'яті свої нові вірші, чи щось із давніх. Крізь вікно світив місяць та видніли верхи Альп (занавісок ми не мали і не потребували, бо жили на поверсі) і це підсилювало враження від поезії. А Осьмачка був добрим рецитатором. Пізно вночі закінчували ми вірші та розмови.

Уранці, коли ми сідали до сніданку, Тодось обов'язково витягав свій хліб з валізи. Гість, що, приїхавши в гості, привозить власний хліб, мені ніяк не подобався. Мені здавалося, що це образ для господарів і я казала Осьмачці:

«Що це ви, пане Тодосю, вважаєте нас за таких дідів, що й куска хліба для гостя в хаті не мають?»

Поет ніяковів і з великою покорою говорив:

«Та це вже, мабуть, я, шановна пані, так здівів, що вже й не знаю, що годиться, а що ні». А говорячи це, брав ножа і країв кусень власного хліба. Решту ховав у валізу. Тому я й перестала звертати увагу на це. Те саме повторялося при вечері. Поет їв усі страви з нами, а хліб свій. Обіду не їв, бо весь день ходив по горах, або полагджував свої справи у вічних конфліктах з таборозною управою. Зрештою, конфлікти були в нього не тільки з управою, а й з багатьома іншими людьми, часто із-за нічого. Осьмачці не раз траплялося, що він мимохіть сказав комусь крикре слово, навіть плянучи сказати щось приємне. Наприклад, раз запросив його до себе наш спільний знайомий письменник. Тодось ішов до нього в добром, навіть веселому настрої, але повернувшись незадоволений, жалкуючи, що ходив. Мені оповідав так: ішов він у гості з наміром бути ввічливим та приязним, а вийшло навпаки. Його гостини якимсь дуже добрим борщем і він уже хотів сказати, що господар щасливий, бо в нього така хазяйновита дружина та ще й прекрасні внуки. Та тут наче б щось повернуло йому язика і він сказав, що господар шасливий, бо в нього жінка, хоч стара, та добра куховарка, а й він сам вже беззубий і, мабуть, тільки борщ може їсти... Зрозуміло, що господарі не сприйняли цих слів із захопленням.

Так не опних людей Осьмачка спротивив собі мимоволі. Та бували в нього і більші конфлікти, навіть бійки. Одна така бійка могла закінчитися трагічно, якби не випадок, що Осьмачці з'явився ніж. Цей випадок — велике щастя, бо інакше Осьмачка, якщо і не зарізав, то хоч порізав

ФАХОВО. СПРАВНО. СКОРО.

СОЛІДНО. ДЕШЕВО!!!

Наше бюро полагоджує в цілому світі: прогульки групові, індивідуальні, імміграційні справи, купівлі квитків на літаки, пароплави, поїзди, автобуси на всі світові лінії. **Плянуйте подорож і хочете заощадити?**

Пишіть або звертайтеся особисто по проспекти до єдиного українського представника нашого Бюро Подорожей —

МАРКІЯНА КОГУТА

THE POST HOUSE TRAVEL BUREAU,

2402 Bloor St. West, Toronto 9, Ont.

Телефони: 767-7580 або 767-7589

би одного маляра. Ніж був великий, закривлений і дуже гострий. Трапилося це в Мюнхені, в одній українській редакції. Ішло про гроші, кілька сотень марок, яких домагався маляр — на думку Осьмачки — безпідставно. А на пункті грошей Осьмачка був спеціально вразливий. Був дуже чесний у грошових справах та впадав у неконтрольовану лютю, коли думав, що хтось хоче його обдурити. Оповідав нам, що він зігнорував домагання цього маляра, знаючи, що видавництво вже заплатило йому, і хотів відійти. Та враз хтось ззаду штовхнув його в голову. Осьмачка оглянувся й побачив, що це маляр хоче перешкодити йому вийти з редакції. Він скипів і кинувся на напасника, сягаючи рукою до кишені, де завжди носив ножа, на всякий випадок. Та вперше в житті ніж затявся. Присутні в редакції зараз же їх розборонили. Тодось вибіг на вулицю та дуже схвилювавшись, майже бігом, пустився на станцію. Там пересидів кілька годин до найближчого поїзда до Міттенвальду і приїхав до нас. Було це зовсім рано, тільки починало дніти. Ще в ліжках вислухали ми цю історію, що мені ані трохи не сподобалась. Та Тодось був дуже втомлений і невиспаний і я тільки сказала йому, що ніж розумніший за нього. Ми внесли ліжко і він, одягнений, ліг спочивати. Ножа в нього вже не було, викинув його ще в Мюнхені, не знаю, чи з пересердя, що завів, чи побоявся другої спокуси, зрозумівши, що могло статися.

Тоді Осьмачка перебував у нас декілька днів, а розмови крутилися біля цієї події. Я не скривала того, що дикі бійки, а ще й через гроші, мені ніяк не подобаються. Та все ж таки я не могла надто сердитися чи лаяти Осьмачку. Цього я ніколи не робила і з огляду на велику різницю наших років і на недоцільність всякої спроби «реформувати» поета. За всі роки нашого знайомства один тільки раз я накричала на нього, коли він дуже зневажливо та безпідставно говорив про одну гарну людину. Тодось мовчки слухав з якоюсь болючою усмішкою на обличчі. А коли я вмовкла, він сказав:

«Ви і не уявляєте собі, шановна пані, який я щасливий, що ви мене зараз лаєте. Таж це тільки жінка чоловіка отак лає!»

Я розсміялася від такої несподіваної відповіді і сказала Тодосеві, що цієї приємності більш ніколи йому не зроблю. Зрештою, ніколи й не трапилося, щоб Осьмачка сказав мені щось приkre, навпаки — завжди говорив мені багато компліментів, у чому, можна б без пересади сказати, був мистцем. Його компліменти відзначалися не тільки оригінальністю, але й надзвичайною щирістю в намірі, у них завжди звучало глибоке переконання.

Часто бувало, що Осьмачка, чимсь надмірно схвилювавшись, то сідав на поїзд і їхав до нас. Іншим разом, також до схід сонця, приїхав до нас поет з Авсбургу — весь сіяючи від радісної новини, що одна пані, широко відома в Західній

Україні як добрий фахівець, суспільна діячка, а ще й письменниця, готова вийти за нього заміж. І знову, усе ще в ліжках, ми вислухали його історію, цим разом на багато веселішої, навіть трохи смішної. Тодось у радісному захопленні розказував: ця пані попрохала його зайти до неї, щоб вислухати її новелі. З нею був він знайомий уже раніше і завжди відчував багато прихильності до себе у її поведінці. Вона прочитала йому оповідання — розмову між двома жінками, що після відходу більшовиків йдуть до тюрми шукати поміж трупами тіл своїх ув'язнених чоловіків. Осьмачці видалося оповідання незакінченим, на його думку, ці жінки повинні були віднайти своїх помордованих чоловіків і або загинути з туги, або по виходити заміж вдруге. Авторка, слухаючи його уваг, зідхнула і сказала:

«Так ви й не похвалите мене. А мій небіжчик чоловік завжди мене хвалив, коли я читала йому свої писання».

Тодось на те: «Так виходить, що якби я хвалив ваше оповідання, то міг би і вашим чоловіком стати?»

А пані на те: «Щоб ви знали, що я не раз про вас думаю!»

(Все це переповідаю так, як я чула від Осьмачки). Поет зрозумів її слова, як згоду на подружжя і так зворушився, що без слова вибіг з хати, побіг на станцію, і, зловивши поїзда, приїхав до нас до Міттенвальду. Було це літом 1947 року, декілька тижнів після попередньої події. Я трохи протверезила Тодосю, що вислів цієї пані не обов'язково треба розуміти, як формальну згоду на подружжя. Осьмачка залишив у нас свої речі, а сам пішов пройтися по лісі. Блукав кілька годин, та, охолодивши гарячу голову в тіні альпійських скель, залишив там і свій ентузіазм. Повернувшись повний сумнівів, чи в цьому подружжі ще може бути син. У мене не було й сумніву, що ні. І бажання одружитися з тою панею, що несподівано, як феєрверк спалахнуло в серці Тодосевому, так само погасло. Та все ж таки симпатія до цієї пані залишилася і він часто згадував її, зідхаючи. Ми завжди любили пожартувати з Тодосю з цієї причини.

Ніде правди діти, з Осьмачкою ми не раз щиро сміялися, бо були в його житті моменти, з яких годі було не сміятися. Також був у нього своєрідний змісл гумору. Наприклад, оповідав нам, що в час котрогось з'їзду письменників на еміграції, одна письменниця закидала кволість сучасним письменникам.

«Не люблю кволости, — переповідав Тодось її слова, — і я сама завжди беру життя за морду...»

«Зокрема якщо вона вусата», — додав у голос Осьмачка під загальний сміх.

Іншим разом оповідав, що при зустрічі з кількома письменниками у Мюнхені один з них захоплювався Кримом. Тодось, що не долюблював його, сказав йому:

«Підождіть, як буде самостійна Україна, то ми зробимо в Криму автономне кримське хамство-а вас призначимо Великим Хамом!»

У дорозі до Америки Тодось написав сміховинку до корабельної одноднівки — мабуть, єдину в житті. Він так переповідав мені її (дослівно не пригадую): один пасажир на кораблі питає другого:

«Якщо б наш корабель розбився посеред океану, то хто б затонув скоріше: розумні чи дурні?»

«Розумні пішли б зразу на дно, а дурні держалися б довше на воді».

«А то чому так?»

«Бо дурні не знають, якої величини море, і будуть намагатися плисти до берега...»

Якось ніколи не питала я Осьмачку про його подорож до Америки, але уявляю собі, що мусів бути у піднесеному настрої. Тому й анекдоту написав

Восени 1947 р. наша приязнь з Тодосем перервалася на декілька місяців. Поет загнівався на нас. Почалося з того, що наш сусід з найближчої кімнати почав замикаєти на заціпку двері до нашого спільного для трьох кімнат, коридорчику. Був це старий емігрант, москаль. Він мотивував тим, що різні люди ходять, можуть щось украсти. А до того, його дружина перелякалася, бо коли одного разу пізно вечером хотіла зайти до лазнички, відчинилися двері, то відти вийшов якийсь чужий чоловік і скоро втік. «А був він схожий на того чудака, що до вас завжди приходять», — додав сусід. У мене не було сумніву, що це таки Осьмачка перелякав сусідку, бо він згадував мені, що вночі заходить до нашої спільної лазнички купатися. Та я сказала, що нічого не знаю і завжди розціпала заціпку на дверях. А сусіди завжди заціпали. А що москалі хитріші, ніж українці, так та заціпка таки частіше була заціплена. Тодось тоді мешкав у нашому таборі і декілька разів денно заходив до нас. Коли ж не раз заставав замкнені двері, то почав підозрівати, що це ми замикаємось, не бажаючи собі його відвідин. Мої запевнення, що це не так, не переконували його. А ще в тому самому часі (пізня осінь 1947 р.) Осьмачка зайшов у конфлікт з О. Грицаєм і написав до нього одвертого листа у пресі, називаючи його кишеньковим злодієм. Міттенвальдська Спілка Письменників, Мистців і Науковців вирішила стати в обороні Грицяя та вислала заяву до преси, тавруючи безпідставні Осьмаччині закиди. Очевидно, що мій чоловік, як секретар Спілки, мусів підписати цю заяву разом з головою — д-ром В. Левом, хоч робив це з внутрішньою неохотою, відчувши неприхильну реакцію з боку Осьмачки. Зараз після цього, Осьмачка, стрівши нас, сказав до мого чоловіка:

«Чорне діло ви робите у своїй спілці!» — І з того часу образився на нас. Перестав до нас приходити, вітатись і взагалі бачити. Раз неспо-

діваю я увійшла до таборового кооперативу й зустріла там Тодосю. Він зараз же вліпив очі в якусь книжку, ніби не добачаючи мене. Я все ж таки сказала йому:

«Добридень», пане Тодосю!». Він відказав по-натуро «Здрасть», не підносячи погляду і скоро вийшов. А через декілька днів, скориставши із усе ще гарної осінньої погоди, я вийшла пополудні на прохід до ліса з сином Орестом. Ми зупинились на соняшній полянці між безлистими деревами. Нагло щось зашелестіло поблизу і якась чоловіча постать почала бігом віддалятися від нас. Орест пустився бігти слідом, а за хвилину повернувся, повний подиву.

«Але пан Осьмачка вміє скоро бігати. Я не міг його дігнати».

А був він дуже при звичасний до поета, не раз ходив з ним до ліса й обидва любили передражнюватися. Осьмачка вчив Ореста правильно наголошувати слова. Казав йому, наприклад: «Оресте, не кається товАриство, тільки товАриство». А трирічний Орест відповідав: «Не кається товАриство, тільки товАриство!»

«А то чому?» — питав Осьмачка.

«Бо моя мама каже товАриство». Така аргументація завжди викликала в поета добрий настрій. А тепер він утікав від нас, наче наляканий звір від мисливих. Прикре та неприємне враження викликала в мене та сцена.

Скоро після того Тодось виїхав з нашого табору і не показувався цілу зиму. Приїхав аж весною, декілька днів перед Великоднем. А на самий Великдень біля полудня зайшов до нас, говорячи прямо з порога:

«Я вирішив, що не можу більше гніватись на вас!»

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

Future Fuel Oil Ltd.

& Service Station

945 Bloor St. West — Toronto, Ont.

24-ГОДИННА

СОЛІДНА

І СКОРА ОБСЛУГА.

Чищення і направа форнесів безплатна.

Скористайте з доброї нагоди і замовляйте оливу в нас.

Наші телефони:

Телефон бюра: LE 6-3551

Уночі: RO 2-9494

А що ми взагалі ніколи не гнівались на нього, то узажали, що найкраще забути про це. І Тодось ніколи не згадував цього інциденту. А й заціпки на дверях вже не було, бо сусіди виїхали до Південної Америки. Ми пішли разом дивитися на гаїлки, що їх виводили дівчата на таборозії площі. Тодось був у прекрасному настрої, багато жартував і дразнився з Орестом. Того ж вечора ми вибралися до театру, не пригадую собі тільки, що ставили і котрий ансамбль це був. (У нашому таборі постійно перебував ансамбль Гірняка, а час од часу приїздив Блавацький). Декілька разів доводилося мені бути з Тодосем у театрі та рідко коли він досидів до кінця. Чомусь більшість вистав його втомлювали, у нього починала боліти голова і він відходив. Очевидно, що були вистави, на які він і не пішов би, наприклад, інсценізації творів Хвильового. Думаю, що зайво писати про думки Осьмачки про Хвильового: партійний, ще й енкеведист — отож взагалі недискусійний.

Не інакше було й з фільмами чи доповідями. Тодось часто виходив посередині. Одного разу, уже в Едмонтоні, прилучився до нас, коли ми з дітьми йшли до кіна, та вже з-під каси вернувся. Іншим разом виявив бажання піти на мою лікарську доповідь, хоч я й відраджувала йому, знаючи, що тема його не зацікавить. Та він таки пішов, а що довелося трохи ждати на публіку, виїшов ще перед початком, перепросивши мене. Я й не дивувалася.

Після Великодня 1948 р. вже не довелося нам довго жити в приязні. Осьмачка, побувши трохи у нашому таборі, знову кудись виїхав. Майже ціле літо не давав про себе вістки і власне тоді ми мусли охрестити доню, не діждавшись його на кума. Потім ще раз чи два навідався на коротко і знову зник. За якийсь час один наш знайомий дістав листа з Америки з вісткою, що Осьмачка вже там — у якоїсь вдовиці сіно косить. Він же не писав до нікого. (Закінчення в черг. числі)

Злочинно погана книжка

На першій учительській конференції православних шкіл на сході Канади у 1959 р. Дмитро Кислиця зробив був вичерпну доповідь про підручники. До речі, та доповідь скорочено була видрукувана в 117-му числі «Н. Днів». З того часу пройшло 5 літ. За цей час видано чимало нових підручників. Рада Української Школи на сході Канади вирішила проглянути їх, щоб можна було сказати щось про них учителям. Мені припало переглянути підручника проф. М. Дольницького «Географія України», третє доповнене видання при співпраці проф. Е. Жарського. Видала цього підручника Шкільна Рада УККА в 1962 р.

Не зважаючи, що на підручнику стоять імена аж двох авторів з професорськими титулами, а на другій сторінці написано, що *«Шкільна Рада при УККА в Нью Йорку затверджує підручник проф. Мирона Дольницького: «Географія України» та доручає для вжитку в школах і курсах українознавства»*, я переконався, що цей підручник такий поганий, що я осмілююсь назвати його злочинно поганим. Поперше, в самій апробаті зроблено 5 помилок... Перелічувати їх не буду, бо це забирає багато місця.

Книжка аж рябіє методичними, фактологічними, граматичними та мовно-стилістичними помилками, недоречностями. Спробую довести це своє твердження.

Відкриваємо книжку на 3-ій сторінці й бачимо: «Загальний огляд. Географічне положення, межі й величина». І тут зразу, не почавши ще викладу предмета, подано завдання учням: «Робота з мапою: 1. Розгляньте географічну мапу Європи і знайдіть на ній територію України. 2. Якими низовинами, височинами і горами проходить межа України? 3. З якими країнами межує Україна?

Дивом дивуюся: що це за оригінальна метода навчання, коли учня питають про те, чого його ще вчили? Як можна давати учневі розв'язати рівняння в двома невідомими, як його ще не навчили писати цифри? Не інакше, що автор підручника відкись відписав ці завдання, не розуміючи їх суті. Почав шукати по інших підручниках і знайшов у підручнику проф. О. Т. Діброви «Географія Української РСР. Підручник для 8 класу восьмирічної школи», в-во «Радянська Школа», Київ, 1961. У цій книжці після сталінського заклинання під заголовком «Українська РСР — складова і невід'ємна частина Союзу РСР» на третій сторінці унизу починається сама географія. На початку першого розділу я бачу таке: «Робота з картою: 1. Розгляньте географічну карту СРСР і знайдіть на ній територію Української РСР. 2. По яких низовинах, височинах і горах проходить кордон УРСР з сусідніми союзними республіками СРСР і зарубіжними країнами? 3. З якими союзними і зарубіжними країнами межує УРСР?»

Порівняйте це з підручником М. Дольницького й побачите: замість слова СРСР — Європа, замість Укр. РСР — Україна, замість карти — мапа, замість союзні республіки і зарубіжні країни — країни, себто списано слово в слово, тільки з... «політичною редакцією». Я не закидаю пп. Дольницькому й Жарському плагіату: шкільний підручник — не оригінальна наукова праця, копіїувати й використати все, що можливо, щоб зробити підручника найкращим, завжди можна і треба. Але при цьому треба знати, що ти робиш. У Діброви методичної недоречності тут нема, бо в молодших класах радянських шкіл учні вивчали географію СРСР, себто *вивчили кордони союзних республік*, і в Діброви на початку навчання дасть-

ся вправа на повторення вивченого раніш матеріалу, а Дольницький зі своїм завданням «упав» у книжку, «як сливка в борщ».

Тільки цього єдиного факту цілком вистачає, щоб поставити під сумнів усю методику рецензованого підручника і сказати, що панове Дольницький і Жарський, хоч і не забули звеличати себе професорами, але з педагогікою мають стільки спільного, скільки, для прикладу сказавши, урожай кави в Бразилії має спільного з потеплінням у районі північного бігуна...

Далі. Опис етнографічних кордонів України (у Дольницького: «українська національна територія») почато від міста Гагри, а закінчено у місті Сочі.... А чим учні заповнять «дірку» між Сочі і Гаграми? Нічого собі педагоги! Власне, це й не «дірка», а лінія між Сочі й Гаграми, бо Гагри ж розташовані південніше, ніж Сочі. Взагалі цей опис — зразок безграмотності й безвідповідальності.

Опис кордонів такий туманний і складний, що не тільки учень, а й учитель у ньому толку не добере. Коли мова про кордон по берегах Чорного й Озівського морів, то це мало б бути легке і зрозуміле учням, але далі головна мета розділу ускладнюється й затуманюється національно шкідливою й недоречною «довідкою» про Крим: «...татар виселено і невідомо, хто прийшов на їх місце; тож і не знаємо в подробицях сучасних відносин у Кримі».

Якщо не знаєш, то чого пишеш? Та ще в під-

ручнику для еміграційних шкіл, учні яких з трудом читають тексти. Подруге, якщо не знаєш, то знайди офіційні дані (радянські) і використай їх так, як належить фахівцеві з професорським титулом. Потретьє, якщо панове професори не вміють відмінити іменника «Крим», то відки в них узаялася відвага братись за складання підручників? Як таких людей назвати?

На стор. 5-ій у кінці першого відступу є дивовижне скорочення: «...і АРСР». Мало б воно означати не що інше, як «Автономна Радянська Соціалістична Республіка». Тоді виникає питання: яка ж саме? У дужках поруч з цією аббревіатурою стоїть: (Молдавією). Якщо так, то мусіло б бути: «МАРСР». Але ж Молдавія не автономна республіка, а *союзна*! Тоді мимоволі приходиш до висновку, що наші автори не вміють читати радянських підручників, якими вони користувались при складанні своєї «наукової» праці...

На цій же 5-ій сторінці скорочення «кілометри» в одному місці подано «кл.», а в черговому рядку «км.». Чудова система — продумана від початку й до кінця...

Далі ще одне «узгодження» термінології: у тексті М. Дольницький послідовно вживає терміну «низина», у завданнях же учням послідовно вживається терміну «низовина», бо він ті завдання відписав з підручника Діброви, навіть не узгіднивши термінологію... Чи ж не клясичний приклад

А для АКАДІЯН

ПЕРША НА СПИСКУ (для знавців напоїв)

Таємниця стиглого, доброго смаку АКАДІЯН захована в історичній долині Аннаполіс у Новій Шкотії. Тут, на врожайних зелених схилах долини, родить незвичайної якості зерно... дуже цінне для майстрів змішування.

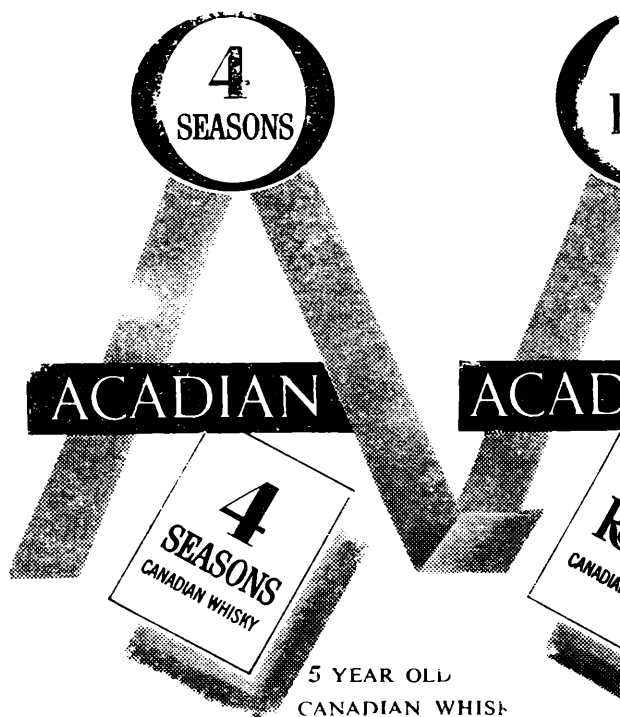
Здорова, чиста вода з підземних джерел глибоких криниць свіжа й льодово-холодна.

Любителі віскі, які визнаються (і любителі джину теж) усе питають за АКАДІЯН.

Поставте АКАДІЯН ще сьогодні на перше місце *вашого* списка.

ACADIAN DISTILLERS
BRIDGE TOWN, NOVA SCOTIA

5-РІЧНА КАНАДСЬКА ВІСКІ

неуцтва, педагогічної нечесности, відсутности са-
моповаги?..

У кінці першого розділу (стор. 7) М. Доль-
ницький дає таке завдання учням: «2. Визначте
крайні точки території України (в ступнях). Об-
числіть по мапі, на скільки ступнів простягається
територія України з півночі на південь? з заходу на
схід? Скільки це миль? км?»

Завдання для учнів наших шкіл дуже склад-
не. Крім того, його взагалі не можна виконати, бо
де діти дістануть дані, скільком кілометрам дорів-
нює один градус широти? Жоден педагог світу не
дасть учням завдання, яке вони зможуть виконати
лише за умови використання матеріалів, які є
хіба в спеціальній фаховій літературі, а в підруч-
нику вони відсутні.

Це завдання М. Дольницький теж переписав з
підручника О. Діброва для 8-ої класи. Та пере-
писуючи не помітив одного деталю: Діброва в
кінці нього у дужках дав довідку: «1 градус широти
дорівнює 111.3 км.» Без цього не тільки учні, а
— я певен! — і всі вчителі відмовляться розв'язу-
вати таку задачу, бо треба б було шукати за цими
даними, а тим більше, що питання ускладнюється
ще й милями та кілометрами. Виникає ще й інше
питання: що така географічно-математична задача
додасть еміграційному учневі до його знань про
Україну? Для чого таке завдання? Хіба тільки
тому, що воно є в підручнику Діброва. Та то ж
інші умови, інша школа і завдання її.

Не подумай, читачу, що М. Дольницький тіль-
ки те й робить, що невдало списує запитання й
завдання з підручника О. Діброва. Ні, він їх скла-
дає й сам. У кінці цього розділу є таке завдання
учням: «...Порівняйте межі української національ-
ної території з сучасними межами УРСР. Що це
значить?»

Мимоволі напрошується відповідь: це зна-
чить, що М. Дольницький — ніякий педагог і не
сміє братися за писання підручників. Бо справді:
як можна питати учня про те, чого його не вчили?
А в цьому розділі (до якого й дається завдання!),
як і в усій книжці, нема жодного слова про «су-
часні межі УРСР». Виходило б так, що якийсь
невдаха-учитель пробував пояснити учневі, що та-
ке коза. Думав, думав і додумався: коза — це та-
ка собі мала корова... Чудове пояснення, правда?
Особливо тоді, коли вчитель певен, що учень ні-
коли не бачив ні кози, ні корови... Крім того, тут,
очевидно, треба порівнювати не межі, а терито-
рії...

Хочу ще звернути увагу, що М. Дольниць-
кий запевняє, що Україна «знаходиться в безпо-
середнім сусідстві зі степами й пустелями серед-
ньої Азії...» Якщо людина, яка себе титулує про-
фесором географії, не знає де є Передня Азія,
Середня, Центральна і т. д., то вже таки допуска-
ти її до школи не слід. А до того ще, шановний
професоре, Середня Азія — географічна назва,

тому вона (як і Центральна Азія) пишеться з великої літери.

Ще кілька слів про мову. Про якість викладу в цій книжці годі й говорити. Хочу лише зазначити, що слова «положення» в нас нема. Що його вживає О. Діброва, то це ще нічого не значить. Дуже можливо, що це йому виправив редактор видавництва, який має відповідну інструкцію. Російський термін «расположение» нашою мовою треба перекласти словом «розташування». Синтаксис в Дольницького німецька чи яка хочете, але не українська: «...межа є довга», (стор. 5) і т. д. Висловитись М. Дольницький не вміє, тому в нього є й такі нісенітниці: «На сході переходять наші землі в землі донських козаків, а далі в Каспійські степи». Спробуйте щось тут зрозуміти: чи ці «землі» стають козачими, чи йдуть поверх козачих земель, щоб урізатись у каспійські степи? І чому каспійські степи написано з великої літери? І чому каспійські, а не прикаспійські чи надкаспійські?

Або хай учень (чи й учитель!) щось второпас в такому визначенні території, яка «знаходиться» (істинно українське слівце!) в сусідстві «...з балканськими землями (може, країнами? А. Л.), а на заході має *легкий перехід* до середньої Європи». Що означає цей «легкий перехід», то навіть і сам автор не зрозуміє, а не то діти.

Оце стільки про один розділ. Чи вистачить цього, щоб сказати, що М. Дольницький написав злочинно погану книжку? Кожен чесний педагог скаже: цілком вистачить. Та щоб хтось не подумав, що це авторам (Дольницькому й Жарському) не поталанило лише на початку книжки, то я витягну ще дещо і з інших розділів.

СПОЖИВАЙТЕ

НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВІШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ
МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЕДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

Rogers Dairy Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

Візьмемося за поверхню. Опис гір М. Дольницький починає з Карпат, на які витратив майже 5 сторінок. Тут подано стільки нікому непотрібних деталей, так ними перенасичено опис, що можна бути певному, що учні (та ще еміграційних шкіл!) розгубляться в них і нічого про Карпати не знатимуть.

На опис Кримських гір (без фот) пішло три чверти сторінки. Уже на самому початку зроблено непростиму помилку: «...Кримські гори або т. зв. Яйла».

Ширина Кримських гір показана неправильно — 35 кілометрів (замість 50). Це друга помилка, яка зводить нанівець вартість підручника.

Далі написана така «географічна нісенітниця»: «Гори Яйла складаються з двох головних кряжів...» У всіх підручниках і наукових працях світу сказано, що Кримські гори складаються з трьох рівнобіжних кряжів, а не з якихось «двох головних». Тільки головне пасмо (південне) називається Яйлою, а не всі Кримські гори, і такі речі панове професори повинні б знати.

Опис гір не відповідає дійсності: те, що М. Дольницький говорить про «північну частину» гір, себто про найнижче перше пасмо їх, стосується головного пасма (південного), себто Яйли: «Північна частина не висока, але пороздирана (як то гори можна роздирати? А. Л.) тісними (вузькими чи що?.. А. Л.) поперечними долинами рік... Там, де виступають тверді вапняки, там верхи творять шпилі й громади скель, що нагадують руїни давніх твердинь або замків» (Дольницький, стор. 18).

Порівняйте це з описом О. Діброви (стор. 22): «Ландшафт Яйли (південного пасма, А. Л.) дуже оригінальний і своєрідний. Навколо розкидано багато сірих потрісканих скель, які нагромаджені одна на одну і своїм виглядом нагадують руїни старовинних замків».

Північне пасмо складається з глинистих порід і пухких, а не «твердих», жовтих вапняків, то як ці породи можуть творити якусь подобу «твердинь і замків»?..

Оце так «науково» описано Кримські гори!

Може хоч з височинами наші професори краще впорались? Ні, не пощастило їм і тут.

Зацитуємо М. Дольницького:

«Смугу українських височин від сходу замикає Донецький кряж. На сході він прилягає *щільною* до Запорізької гряди, на півночі сягає до ріки Дінця і вривається над ним крутим, на 150 м. високим, берегом, на сході доходить майже до устя (по-українському це значить — гирло, А. Л.), а на півдні спадає до Овівського моря, *творячи* вузьку смугу Приозівської височини» (стор. 33).

А тепер зацитуємо відому працю проф. В. Кубійовича «Географія України й сумежних країв», щоб дати змогу читачам порівняти дещо:

«Донецький Кряж замикає від сходу смугу українських височин. На заході він примикає *щіль-*

но до Запорізької Гряди, Приозівської височини, на півночі сягає до р. Дінця і вривається над ним крутим на 100 - 150 м. високим берегом, на сході доходить майже до гирла Дінця» (В. Кубійович, стор. 87).

Справа не так у тім, що М. Дольницький (на спілку з Е. Жарським!) списали це місце з книги Кубійовича, але як списали! Коли в Кубійовича написано «щільно», то вони пишуть: «щільною». Розумієте, яка в цих термінах різниця? Далі: у Кубійовича написано, що Донецький кряж «*приймає*» до Приозівської височини, а в Дольницького і його спілника він «*творює*» Приозівську височину... Розумієте, яка різниця в цих термінах?

Пригадуємо ще панам професорам, що Приозівська височина є частиною Українського Кристалічного Щита, про якого вони й не згадують, хоч він є геологічною основою української території і віссю всіх наших височин, отже Приозівська височина утворена ще в архейському періоді. Доніцький же кряж сформувався значно пізніше (в мезозойському періоді) і навіть внутрішньою будовою своєю цілком відмінний від Приозівської височини, яку, за вашим твердженням, він «*творює*».

Далі наші «високовчені професори» запевняють, що Товста й Гостра могили розташовані в Приозівській височині і ще й «*відограють*» там «*деяку*» різноманітності... Неправда, панове професори: Гостра могила (на південній околиці м. Луганського) і Товста могила розташовані в Донецькому Кряжі, а не на Приозівській височині. І робити такі помилки в шкільному підручнику таки справжній злочин. І ці могили навіть і частинно не є «ділом людських рук», як ви запевняєте на стор. 34 вашого препоганого підручника, а від початку й до кінця є природними височинами.

А що в «надрах Донецького кряжу», крім вугілля, лежать ще й «*величезні*» скарби «заліза, міді, живого срібла й т. п.», то це ще раз свідчить про ваше злочинне неучтво: заліза там нема й на показ (його взагалі в чистому вигляді нема, то ви мусіли б написати бодай «залізної руди!»), а міді там так мало, що промислового значення цей метал там не має ніякого. Відки ж ви взяли відвагу написати, що там цього всього «*величезні* скарби»?..

Досить, чи ще шукати доказів глузу над нашою школою в цьому підручнику? Гаразд, нате ще дещо.

Напр., площа Чорного моря подана така: 411.540 кв. км., хоч насправді вона 423.000 кв. км., а найбільша довжина його — 1.750 км., хоч вона є тільки 980 км., найбільша ширина — «понад 600 км.», хоч вона є лише 530 км. Замість того, щоб ото так погано «міряти» те нещасне Чорне море, то панам професорам краще було б заглянути у праці В. Кубійовича чи О. Діброви. І не мали б клопоту ніякого...

У книжці є малюнок «найбільш характерних представників тваринного світу Чорного моря»,

якій автори взяли з підручника О. Діброви. Що ж, малюнок добрий, але текст опису тваринного світу Чорного моря не відповідає малюнку: тільки кефаль і бички згадуються в описі, а решта риб, що є на малюнку, у тексті не згадується. То яка роль цього малюнка: щоб лише місце зайняти?..

Описи примітивні, загальникові, які нічого нікому не говорять. Наприклад: «У горішніх (треба читати — «*верхніх*». А. Л.) водах Чорного й Озівського морів багато всякої риби...» Що це дасть учневі? Поперше, важко розділити води Озівського моря на «*верхні*» й «*нижні*», бо це море дуже мілке — найбільша глибина його 13 м. У ньому справді багато риби, бо промислова продуктивність його дорівнює 80 кг. риби з гектара поверхні, тоді як промислова продуктивність Чорного моря лише 16 кг. з гектара, а Каспійського — 32 кг., Північного моря — 19.6 кг. і т. д. Учень же віритиме, що Чорне й Озівське моря однаково зариблені.

Не краще й з ріками. М. Дольницький винаймає марнотратник і безсистемник: він, наприклад, подає довжину рік *двічі*, — чого жоден автор дозволити собі не може, але... не ту саму: Дністер на стор. 57 у нього має довжину 1370 км., а на стор. 61 він уже «*подовшав*» на 2 км. і довжина його стала 1372 км. Бог на стор. 57 — 857 км., а на стор. 62 він «*укоротився*» (мабуть, висох!) і вже має лише 764 км. Не пощастило й Дінцеві: на стор. 57 він має 1400 км., а на стор. 63 уже тільки 1020 км. і т. д. Правда, геніальний з нашого М. Дольницького географ? Отож, щоб ви знали! А учні на курсах мене питають: «Яка ж довжина правильна?» І уявіть моє становище, коли я змушений їм відповідати: «Ні перша, ні друга», а давати ще третю довжину, правдиву...

Автори цього підручника так захопились «*позичками*» з підручників О. Діброви, що в розділі «Мінеральні багатства» перефотографовують карти й діаграми (стор. 83, 84 і 86) з підручника О. Діброви, призначеного навіть не для середньої школи, а «*для географічних факультетів університетів і педагогічних інститутів УРСР*». І все це втискається в підручник для початкової еміграційної школи! Або як вам подобається таке завдання: «Зберіть зразки і складіть колекцію корисних копалин, які виступають (???) на Україні»? Ніби учень вискочив з Торонта чи з Нью-Йорку і вже опинився в Україні, де ці зразки можна зібрати... Крім того, О. Діброва це завдання для учнів 8 класу нормальної школи подає значно скромніше: він каже зібрати колекцію корисних копалин не всієї України, а лише «*вашої місцевості*», бо знає, що учні не зможуть об'їхати всю Україну. Врешті, це їм і не треба, бо вони ж не дослідники, а лише учні. Професори М. Дольницький і Е. Жарський у таких «тонкощах», звичайно, не визнаються...

Оце така книжка рекомендується найвищою шкільною установою у США українським школам на чужині. І це вже третє видання її. Ніяких пре-

тензій до авторів не ставлю — нічого поправити в цій книжці не можна: її треба тільки спалити. Не ставлю вимог і до вчителів, бо як вони не бачать оцих хиб у ній, з яких я показав, може, лише двадцятку частину, то справа теж безнадійна. Я хотів би запитати батьків: чи ви заглядаєте в підручники, за якими вчать ваші діти? А варто б заглядати!

Нам закидають, що ми не дбаємо про «соборність», бо створили Шкільну Раду Православних Шкіл на Сході Канади. Чи ви розумієте тепер, що ми змушені це зробити, бо не можемо ж допустити у свої школи отаких «професорів», не сміємо вчити дітей за такими підручниками, не хочемо мати справи з апробаторами, які один одному апробують отакі книжки.

Недавно один з наших учителів писав (Л. Гусин, «Бідні малі Мирони й Миросі», «Український Голос», Вінніпег, 7. 10. 1964 р.) про всякі жахи в читанках д-ра Б. Романенчука. Напр., «...я завжди приходжу сюди щоденно...» і подібні інші «перли». Те ж саме і в читанці для 5-ої класи д-ра К. Кисілевського. Автор дає пояснення слів: «отара» — банда, гурт, збір, купа; «файка» — люлька на тютюн (ніби ще є люлька й на картоплю чи на м'ясо!); «бадьорість» — відвага, сміливість і т. д. Є в цій читанці і визначення підсоння (клімату) України: «Підсоння України має чотири пори року...» Знаєте тепер, що таке підсоння? Отож і тіштесть!

Звичайно, що це писання не допомогло: Шкільна Рада УККА й далі мовчить, і далі апробує отаку «науку». Вибачайте, але ми такі мусимо уникати і таких книжок, і таких апробаторів. Усе це скидається на непристойний жарт. А в школі місця на жарти нема: пустотливого школяра беруть за ухо й виводять із класу...

Андрій ЛІЩИНА,
Член Шкільної Ради

Українських Шкіл Східної Канади.

КОНЦЕРТ ДЕТРОЙТСЬКОЇ «ТРЕМБІТИ»

У неділю 25 жовтня в найкращій залі Торонта (Мейсей Гол) відбувся концерт хорів «Трембіта» з Детройту, США.

Ми вже писали колись про цей хор. Тепер «Трембіта» під новим мистецьким керівництвом двох диригентів: Я. Пилипова (чоловічий хор) та д-ра Б. Кушніра (жіночий і мішаний).

Цей і колись добрий хор тепер іще зміцнився, удосконалився і, мабуть, є чи не найкращим нашим хором на континенті. Загально треба сказати, що хор настільки сильний і культурний, що не виключив у програму жодної слабкої речі. Зростання хорів йде по лінії удосконалення техніки співу та глибшої інтерпретації. Помітно зросла також дисципліна хорів — поведінка хористів на сцені вільна, не вимушена, але зразкова. Стильність костюмів, як на умови еміграції, теж зразкова, чого не можна сказати ні про жоден інший наш хор.

Чоловічий хор (диригент Я. Пилипів) виконав «Хор трояниць» з Лисенкової опери «Енеїда», «Рано вранці» К. Стеценка (на текст Т. Шевченка), дуже важку й не дуже вдячну для нашої публіки річ С. Людкевича «Козак на чужині», «Хор бранців», «Наш отамаан», «У туркені» — М. Лисенка. Хор у цих творах виявив добру зіспіваність, відчувастся, що хористи розуміють виконуваний твір і тому віддають їх правильно. Та все таки помітна скованість, мелодія не віддана з повною силою — бракувало «розмаху». Треба думати, що диригент зробив це свідомо, знаючи можливості свого хорів, який потребував би підсилення (особливо в теноровій партії). Найслабше виконано «Козак на чужині» Людкевича. Тут треба відзначити чудовий заспів соліста, відомого оперового співака Ігоря Зайферта, якого торонтяни знають віддавна і дуже люблять. Хоч Я. Пилипів — диригент, що вміє (а до того ще й хоче!) тримати хор під «своєю міцною рукою», то у творі Людкевича це йому не вдавалося, що дуже ускладнило справу солістові.

Та загально чоловічий склад «Трембіти» — одиниця якісна, культурна, яка дуже помітно удосконалюється.

Жіночий склад хорів (другий відділ концерту) виконав чотири твори: фрагменти з опери Леонтовича «Русалчин Великдень», «Ой і хилить» (з опери «Тарас Бульба»), «Танок русалок» (з опери «Утоплена») та баркаролю «Пливе човен» — усі М. Лисенка.

Жіночий склад «Трембіти» цілком полонив публіку. І добір творів, і культура виконання (зіспіваність, вміння інтерпретувати, повне гармонійне звучання всього хорів та навіть добра дикція!) викликали справжнє захоплення всієї залі. Дуже вдало доповнило акомпан'ємент арфою та флейтою, що підсилило «ніжність настрою», який викликав хор у публіки. Навряд чи який інший наш жіночий хор на американському континенті зможе змагатися з «Трембітою». Із солісток треба відзначити Г. Кравченко (сильний з металевим зафарбленням голос) і відому вже торонтянкам М. Брезден. Диригував жіночим хором д-р Б. Кушнір.

У третьому відділі виступив мішаний хор під керівництвом д-ра Б. Кушніра, що виконав першу частину кантати «Радуйся, ниво неопитая», «А вже весна» з опери «Зима й весна» та кантату «Б'ють пороги» — усі М. Лисенка.

Усі твори, а особливо «Б'ють пороги», хоч і важко сказати, що саме цей твір виконано найкраще (тут уже значно заважила сама якість твору), публіка сприйняла захоплено. Дуже спричинились до успіху мішаного хорів солісти: такий, у повному розумінні цього слова, якісний співак, як Ігор Зайферт, що є справжнім здобутком хорів, хоч і не сильний, але повний тепла бас П. Пахлюк і баритон Б. Кучер. Велика також заслуга й доброї акомпаньторки хорів О. Дубрівин-Соловей: завдяки глибокому відчуттю й точності вона стала справжнім другом хорів, а зокрема обом диригентам.

Концерт був справжнім святом для публіки. Хор «Трембіта» став на правильний шлях і йде по ньому впевнено. Уже сьогодні він виконує велику громадську функцію: піднімає культурний рівень слухача, популяризує найкращі хорів твори, добре їх виконує, глибоко розкривав їх зміст і навіть дає приклад вміння трима-

тись на сцені, принає до дотримання стилю в одягах і т. д. Якщо хор (і його диригенти) не скибть з обраного шляху, не перестане удосконалюватись, не розміняється на дешевий, хоч і виграшний у публіки репертуар, то

він може стати справді порядною, цілком культурною хороною одинницею.

Публіки було не так багато — не більше двох тисяч осіб.
П. ВОЛ.

‘ЧОМУ Я МАВ БИ БУДУВАТИ СВІЙ ДІМ ЦЕЇ ЗИМИ?’

ОЦЕ Є ОДНА ПОВАЖНА ПРИЧИНА!

\$500.00

ГОТІВКОЮ

Для заохоти ви отримаєте \$ 500.00 готівкою

Щоб дати роботу затримати виробничу потужність канадської будівельної промисловості, Федеральний уряд знову буде виплачувати \$ 500 готівкою як заохоту для тих, які збудують або куплять для власного мешкання зимою збудований дім.

Що означає зимою збудований дім?

За цим пляном зимою збудований дім — це такий дім, будова якого не дійшла вище бальок першого поверху на день 15 листопада та який буде в основному закінчений на день 31 березня 1965 р.

Що треба зробити?

Це просто. Візьміть форму заяви на затвердження у вашому бюро Національного Затруднення або в бюро Центральних Моргеджів і Будівельної Корпорації, виповніть її та переішіть до найближчого бюро СМНС (Central Mortgage and Housing Corporation).

Це теж може за вас зробити ваш будівельник. Вичерпні інформації подані на аплікаційному формулярі.

Зробіть це негайно

Договоріться зі своїм будівельником, щоб він збудував вам дім зимою. Це допоможе вам, бо ви отримаєте \$ 500 для заохоти, а канадській промисловості буде робота на цілу зиму.

Минулої зими в рамках цього пляну збудовано понад 28,000 домів.

ЗРОБІТЬ ЦЕ ТЕПЕР!

**Збудуйте свій
дім зимою!**

РОДИННИЙ АЛЬБОМ

10. ВЕЛЕСОВЕ КАПИЦЕ

- ¹⁾ С. Kerenyi — "The Gods of the Greeks" p.p. 63, 104, 31, 48, 58.
- ²⁾ Е. В. Аничков — "Язычество и древняя Русь" (—, —), стор. 89.
- ³⁾ А. Терещенко — "Быт русского народа" (—, —), часть VI, стор. 122—123.
- ⁴⁾ А. Терещенко — —, — (—, —), част. VII, стор. 295.
- ⁵⁾ Л. Нидерле — "Быт и культура древних славян" (За И. Снегиревым "Русск. простонародные праздники", I—V, Москва, 1837—39), стор. 106.
- ⁶⁾ А. Терещенко — "Быт русского народа" (—, —), часть VII, стор. 305.
- ⁷⁾ А. Терещенко — —, — (—, —), част. VII, стор. 3.
- ⁸⁾ M. Oldfield Howey — "The Cat in the Mysteries of Religion & Magic" (New York. Arthur Richmond Co, 1955), p. 89.
- ⁹⁾ И. И. Торох — "Карпаты и славяне" (Нью-Йорк. Изд. "Общества ревнителей русской старины", 1941), стор. 82.
- ¹⁰⁾ "Повесть временных лет" (М.-Л. АН СССР, 1950), том II, комментарий, стор. 270.
- ¹¹⁾ Е. В. Аничков — "Язычество и древняя Русь" (—, —), стор. 281, 267.
- ¹²⁾ С.П. Толстов — "По следам древнехорезм. цивилизации" (—, —), стор. 94.
- ¹³⁾ И. И. Торох — "Карпаты и славяне" (—, —), стор. 67.
- ¹⁴⁾ Б. Кравців — "Мітологічний світ "Слова о полку Ігоревім" (—, —).
- ¹⁵⁾ I. Lissner — "The Living Past" p. 373.
- ¹⁶⁾ С. Kerenyi — "The Gods of the Greeks" p. p. 131, 137.
- ¹⁷⁾ С. Kerenyi, ibid. p. 107.
- ¹⁸⁾ History of Herodotus, v. IV, p.p. 235, 235—236, 236, 215.
- ¹⁹⁾ I. Lissner — "The Living Past" p. 341.
- ²⁰⁾ I. Lissner, ibid. p. 301.
- ²¹⁾ G. Bibby — "The Testimony of the Spade" p. 252.
- ²²⁾ Encyclopaedia Britannica. See: Baal.
- ²³⁾ Richard Watson — "A Biblical & Theological Dictionary" (New York. Wough & T. Mason, 1833). See: Baal.

11. БОГ

- ¹⁾ Ювілейний збірник "Буковина" (Париж—Філадельфія—Детройт. В-во "Зелена Буковина", 1958). Стор. 151, мал. 52.
- ²⁾ G. Bibby — "The Testimony of the Spade" p. 260.
- ³⁾ О. Н. Бадер — "Древние изображения на потолках гротов в Приазовье" Материалы и Исследования по Археологии СССР. 1945, ч. 2. (М.-Л. АН СССР), стор. 126—139.
- ⁴⁾ G. Bibby — "The Testimony of the Spade" p. p. 254—255, 258, 267.
- ⁵⁾ Pennenthorne Huges — "Witchcraft" (London — New York — Toronto. Longman, Green & Co, 1932), p. 102.
- ⁶⁾ П. П. Чубинский — "Труды этногр.-статист. экспедиции..." (—, —), Том I, стор. 92.
- ⁷⁾ G. Baronte — "Twilight in India" p. 161.
- ⁸⁾ Г. А. Меликшвили — "Мусасир и вопрос о древнем очаге урартских племен" (ВДИ, 1948, ч. 2).

⁹⁾ V. Gordon Childe — "The Aryans" (New York. Alfred A. Knopf, 1926), p. 63.

¹⁰⁾ H. Hensoldt — "Among the Adepts and Mystics of Hindostan" (Occult revue, v. II, 1905), p. 300.

¹¹⁾ Anna H. Leonowens — "Siamese Harem Life" (New York. E. P. Dutton & Co, 1953), p. 173.

¹²⁾ Burt Kerr Todd — "Bhutan, Land of the Tunder-Dragon" (The National Geographic Magazine, 1952, № 6).

¹³⁾ M. Oldfield Howey — "The Cat in the Mysteries of Religion & Magic" (N. Y. Arthur Richmond Co, 1955), p. 15—22, 149.

¹⁴⁾ G. Bibby — "The Testimony of the Spade" p. 270 — 275.

¹⁵⁾ V. G. Childe — "New Light on the Most Ancien East" (N. Y. F. A. Praeger, 1953), p. 2.

¹⁶⁾ Homer W. Smith — "Man & his Gods" (New York. Grosset & Dunlap, 1956), p. 40.

¹⁷⁾ Homer W. Smith, ibid. p. 39.

¹⁸⁾ History of Herodotus trns. by G. Raw. v. II, p. 93.

¹⁹⁾ И. И. Торох — "Карпаты и славяне" (—, —), стор. 72.

²⁰⁾ "Повесть временных лет" (—, —), т. I, стор. 56.

²¹⁾ С. П. Толстов — "По следам древнехорезм. цивилизации" (—, —).

12. ЗВІЗДОЧОЛА ТЕЛИЦЯ

¹⁾ H. Breuil — "Four Hundred Centuries of Cave Art" (Montignac, Centre d'Etudes et de Documentation prehistoriques, 1952).

²⁾ "Everyday Life of the Ancient Times" (Washington, D. C. The National Geographic Society) p. 203.

³⁾ Athur John Evans — "The Palace of Minos" (London. Macmillan, 1921—1936).

⁴⁾ Ivar Lissner — "Tre Living Past" p. 297.

⁵⁾ С. Kerenyi — "The Gods of the Greeks" p. 110 — 111.

⁶⁾ L. Spence — "The History of Atlantis" (London. Rider & Co, 1926), p. 184.

⁷⁾ G. Baronte — "Twilight in India" p. 93.

⁸⁾ History of Herodotus, v. IV. p.p. 235—236.

⁹⁾ M. Oldfield Howey — "The Cat in the Mysteries of Religion & Magic" p. 120.

¹⁰⁾ Homer W. Smith — "Man and his Gods" p. 86.

¹¹⁾ History of Herodotus, v. III, p. 156.

¹²⁾ L. Spence — "Myths & Legends of Ancient Egypt" p. 285, 63.

¹³⁾ Б. А. Тұраев — "История древнего Востока" (—, —), т. I, стор. 197—198.

¹⁴⁾ M. A. Murray — "The God of the Witches" p. 17—18.

¹⁵⁾ I. R. Conrad — "The Horn & the Sword" p. 73—74.

¹⁶⁾ G. Baronte — "Twilight in India" p. 172—175.

¹⁷⁾ Ibid. p. 187.

¹⁸⁾ Ibid. p. 81—82.

¹⁹⁾ Ibid. p. 335.

²⁰⁾ Ibid. p. 163.

²¹⁾ Ibid. p. 136.

²²⁾ Pearce Gervis — "Naked they prey" (N. Y. Dvell Sloane and Pearce, 1956), p. 12.

²³⁾ G. Baronte — "Twilight in India" p. 284.

²⁴⁾ J. T. P. Phiphian-Adams — "Mithraism" (Chicago. The Open Court, 1915).

²⁵⁾ G. Foot Moore — "History of Religions", v. I, p. 583.

²⁶⁾ В. В. Латышев — "Известия древних писателей

о Скифии и Кавказе" ("Вестник Др. Ист.", 1948, ч. I), стор. 242.

²⁰⁾ В. В. Латышев — (ВДИ, 1948, ч. I), стор. 311.

²¹⁾ Е. В. Аничков — "Язычество и древняя Русь" (—, —), стор. 166, 395.

²²⁾ А. Крушельницький — "Рубають ліс" (Київ-Ляйпциг. Українська накладня), стор. 8.

²³⁾ П. П. Чубинський — "Труды этногр.-статист. эксп..." (—, —), том 3, стор. 323, 335, 429.

²⁴⁾ А. Терещенко — "Быт русского народа" (—, —), том VII, стор. 12, 106 і далі.

²⁵⁾ С. Kerenyi — "The Gods of the Greeks" p. 100.

²⁶⁾ Encyclopedia Collier's, v. XII. See: Languages, p. 697.

²⁷⁾ G. Baronte — "Twilight in India" p. 340.

²⁸⁾ Л. Нидерле — "Быт и культура древних славян" (Прага: "Пламя", 192), стор. 34.

13. ГОСТИНЦІ ВІД ЗАЙЦЯ

¹⁾ П. П. Чубинський — "Труды этнограф.-статист. эксп...", том I, стор. 56.

²⁾ Марко Поло (Москва. Гос. Изд. Географ. Литер., 1945), стор. 180.

³⁾ Ronald Rose — "Living Magic" (Rand McNally, 1956).

⁴⁾ А. Терещенко — "Быт русск. народа" (С.-Петербург. 1848), том V, стор. 68.

⁵⁾ "Повесть временных лет" (М.-Л. АН СССР, 1950), т. 2, стор. 216.

Е. В. Аничков — "Язычество и древняя Русь" (—, —), стор. 293.

⁶⁾ Большая Советская Энциклопедия. Гасло: Галиция.

⁷⁾ Janina Klawe — "Totemizm a pierwotne zjawiska.." (Warszawa. Wyd. Awtor, 1920).

⁸⁾ T. G. Powell — "Celts" (London. Thames & Hudson, 1958), p. 16.

⁹⁾ И. И. Терох — "Карпаты и славяне" (Н. Й. Изд. "Общества ревнителей русск. старины", 1941), стор. 34, 66.

¹⁰⁾ В. А. Мошков — "Скифы и их сородичи, фракийцы" (Варшава. 1896).

¹¹⁾ П. П. Чубинський — "Труды этногр.-стат. эксп..." (—, —), т. I, стор. 56.

¹²⁾ Н. М. Никольский — "Происхождение и история белорус. свад. обрядности" (АН БССР, 1956).

¹³⁾ "Вестник Древней Истории" (1948, ч. 3), стор. 165.

¹⁴⁾ History of Herodotus, v. IV, p. 236.

¹⁵⁾ M. O. Howe — "The Cat..." (N. Y. Arthur Richmond Co, 1955), p. 84.

¹⁶⁾ Janina Klawe — "Totemizm a pierwotne zjawiska" (Warszawa. Wyd. Awtor, 1920).

¹⁷⁾ Helmoldus — "The Chronicle of the Slavs" (New York. Columbia University Press, 1935), p. 49.

¹⁸⁾ П. П. Чубинський — "Труды этногр.-стат. эксп..." (—, —), том I, стор. 44.

¹⁹⁾ G. Bibby — "The Testimony of the Spade" (N. Y. Alfred A. Knopf, 1956), p. 153.

²⁰⁾ П. Ефименко — "Первобытное общество" (Київ. Ак. Наук Української ССР, 1953), стор. 226.

²¹⁾ П. П. Чубинський — "Труды..." (—, —), т. III, стор. 273—274.

²²⁾ Harper's Dictionary of Classical Lit. & Antiquities, p. 1391, 1359.

²³⁾ I. Lissner — "The Living Past" p. 367.

²⁴⁾ Encyclopaedia Britannica.

²⁵⁾ В. В. Латышев — "Изв. др. пис." (ВДИ, 1948, ч. 1), стор. 246.

²⁶⁾ В. В. Латышев — (ВДИ, 1947, ч.х), стор. 263, 266. (—, — 1947, ч. 4), стор. 275.

²⁷⁾ Richard Watson — "A Biblical & Theological Diction..." (N. Y. Wough & T. Mason, 1833), See: Rosh.

²⁸⁾ В. В. Латышев — "Изв. др. пис." (ВДИ, 1948, ч. 1), стор. 247.

²⁹⁾ "Повесть временных лет" (—, —), том 1, стор. 197.

³⁰⁾ С. Kerenyi — "The Gods of the Greeks" (London — New York. Thames & Hudson, 1951), p. 124

³¹⁾ И. И. Терох — "Карпаты и славяне" (—, —), стор. 83.

³²⁾ I. Lissner — "The Living Past" p. 105.

14. ГЕТТАІ

¹⁾ C. W. Ceram — "The Secret of the Hittites" (New York. Alfred A. Knopf, 1956), p. 92, 155—157.

²⁾ Ibid., p. 101.

³⁾ Ibid., p. 245.

⁴⁾ G. F. Moore — "History of Religions" (N. Y. C. Scribner's Sons, 1913), v. I, p. 252, 411.

⁵⁾ С. Я. Лурье — "Крито-микенские надписи и Гомер" (ВДИ, 1956, ч. 4) стор. 11,

⁶⁾ History of Herodotus, v. I, p. 80.

⁷⁾ С. П. Толстов — "По следам древнехорезмийской цивилизации" (М.-Л. АН СССР, 1948), стор. 97.

⁸⁾ V. G. Childe — "The Aryans" (N. Y. Alfred A. Knopf, 1926), p. 83, 19.

⁹⁾ С. П. Толстов — "По следам др.хорезм. цив." (—, —), стор. 86.

¹⁰⁾ Б. Н. Граков — "Каменское городище на Днепре" (Москва. АН СССР, 1954), стор. 175.

¹¹⁾ Harper's Dictionary of Classical Lit. & Antiquity p. 1431.

¹²⁾ "Повесть временных лет" (—, —), т. I, стор. 120.

¹³⁾ С. Kerenyi — "The Gods of the Greeks" p. 186, 80, 47.

¹⁴⁾ G. W. B. Huntingford — "Who were the Scythians" (Wien. Anthropos, 1935), p. 785—795.

¹⁵⁾ The World Book Encyclopaedia (Chicago, 1958), See: Sakya-Muni.

¹⁶⁾ Stuart Piggott — "Scotland before History" (London — New York. Thomas Nelson & Sons Ltd, 1958), p. 55—56.

¹⁷⁾ Галина Журба — "Далекий світ" (Буенос Айрес. "Перемога", 1955), стор. 102—103.

И. И. Терох — "Карпаты и славяне" (—, —), стор. 67—68.

¹⁸⁾ Janina Klawe — "Totemizm..."

¹⁹⁾ В. В. Латышев — "Известия др. писателей..." (ВДИ, 1948, ч. 1) стор. 285.

²⁰⁾ В. Петров — "Похождения українського народу" (Регенсбург. Укр. Студентська Громада при УТГІ, 1947), стор. 9.

²¹⁾ Л. Нидерле — "Быт и культура древних славян" (Прага. "Пламя", 1924), стор. 157.

²²⁾ C. W. Ceram — "The Secret of the Hittites" p. 124, pl. XI, p.p. 154, 66, 57, 113, 57, pl. XIV, p. 21.

²³⁾ Ibid., p. 92.

²⁴⁾ T. C. Lethbridge — "Gogmagog — The buried Gods" (London. Routledge and Kegan Paul, 1957).

15. КОЛИСКА

¹⁾ Е. В. Аничков — "Язычество и древняя Русь" (—, —), стор. 377.

²⁾ "Повесть временных лет" (—, —), том I, стор. 56.

³⁾ E. A. Spieser — "Ancient Mesopotamia" (The

National Geographic Magazine, 1951, № 1), p. 80—81.

⁹⁾ G. Baronte — "Twilight in India" p. 88—91.

¹⁰⁾ E. C. Baity — "Americans before Columbus" (New York. The Viking Press, 1951), p. 205—206.

¹¹⁾ H. Breuil — "Four Hundred Centuries of Cave Art" (Montignac, Centre d'Etudes et de Documentation Prehistoriques, 1952).

16. РОДИННИЙ АЛЬБОМ

¹⁾ Joseph Cambell — "The Masks of God: Primitive Mythology" (New York. The Viking Press, 1959), p. 136.

²⁾ Lobsang Rampa — "The Third Eye. The Autobiography of a Tibet Lama" (London. Secker and Warburg, 1957), p. 220, 249.

³⁾ I. Lissner — "The Living Past" p. 226.

⁴⁾ Ibid., p. 246.

⁵⁾ В. В. Латышев — "Известия др. писат..." (ВДИ, 147, ч. 3), стор. 291. (ВДИ, 1948, ч. 3), стор. 239.

⁶⁾ П. П. Чубинский — "Труды этногр.-статист. эксп..." (—, —), том I, стор. 216.

⁷⁾ K. Seligman — "The History of Magic" (New York. Pantheon Books, 1948), p. 121.

⁸⁾ History of Herodotus, v. IV, p. 206.

⁹⁾ О. Н. Бадер — "Некоторые памятники палеолита и мезолита в восточной части горного Крыма" (Зб. "История и археология древнего Крыма". Киев. АН УССР, 1957), стор. 23, 24.

¹⁰⁾ М. Грушевський — "Історія української літератури" (Нью-Йорк. Книгоспілка, 1959), т. I, стор. 316—317.

¹¹⁾ М. Э. Матье — "Древнеегипетские мифы" (М.-Л. АН СССР, 1956), стор. 16.

¹²⁾ G. F. Moore — "History of Religions", v. I, p. 160, 193.

¹³⁾ Homer W. Smith — "Man and his Gods" (New York. Grosset & Dunlap, 1956), p. 19—20.

¹⁴⁾ I. Lissner — "The Living Past" p. 29.

¹⁵⁾ Ibid., p. 35.

¹⁶⁾ L. Woolley — "Spadework in Archaeology" (New York. Philosophical Library, 1953), p. 93—94.

¹⁷⁾ A. Braghine — "The Shadow of Atlantis" (New York. E. P. Dutton & Co, 1940), p. 149.

¹⁸⁾ G. Bibby — "The Testimony of the Spade" (N. Y. Alfred A. Knopf, 1956), p. 270—275.

¹⁹⁾ С. Н. Бибилов — "Поселение Лука-Врублевская" (М.-Л. АН СССР, 1953).

²⁰⁾ E. O. James — "Myth and Ritual of the Ancient Near East" (London. Thames & Hudson, 1958), p. 52.

²¹⁾ М. Грушевський — "Історія укр. літератури" (—, —), т. I, стор. 309, 312, 315.

²²⁾ П. П. Чубинский — "Труды этногр.-статист. эксп." (—, —), т. I, стор. 76—77.

²³⁾ G. Baronte — "Twilight in India" p. p. 254, 301, 302, 307, 309, 137.

²⁴⁾ G. F. Moore — "History of Religions", v. I, p. p. 253, 257.

²⁵⁾ М. Грушевський — "Іст. укр. літ." (—, —), т. I, стор. 154.

²⁶⁾ І. Огієнко (Митрополит Іларіон). Примітки до "Слова про Ігорів похід" (Вінніпег. В-во "Наша Культура", 1949).

²⁷⁾ Большая Советская Энциклопедия. Гасло: Галилея.

²⁸⁾ I. Lissner — "The Living Past" p. 42.

Кінець

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

БУКВАР

Дев'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., Австралії — 11 шіл.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

П'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Третє видання

Читанка для 3-ої класи

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

4. Петро Волиняк

ЛАНІ

Читанка для четвертої класи

Третє видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 11 шіл.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Видання друге

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.
Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.,
в Англії — 15 шіл., в Австралії — 15 шіл.

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Фонетика й морфологія).

Видання третє.

Підручник пристосований до українських
еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник
з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (синтаксиса)

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол. В Англії — 10
шілінг., в Австралії — 12 шілінг.

8. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Підручник багато ілюстрований, фотами, картами,
та схемами, стисло написаний, має багато
вправ і завдань для самостійної праці учнів, гарно
видрукуваний на доброму папері.

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол.,
в Англії та Австралії — 12 шіл.

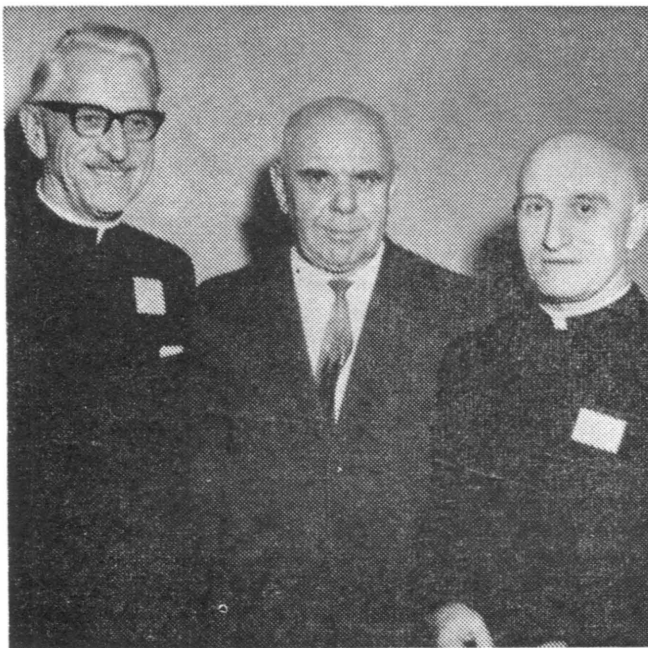
Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням
та церковним громадам — знижка.

КОНВЕНЦІЯ ФЕДЕРАЦІЇ ЕТНІЧНОЇ ПРЕСИ

Як відомо вже нашим читачам, у Канаді вже віддавна існують два клуби етнічної преси, себто преси, що видається не англійською і не французькою мовою. Ці клуби кілька років тому об'єдналися у Федерацію, яка, — згідно зі своїм правильником, — відбуває свої з'їзди щодва роки. Черговий такий з'їзд відбувся в Торонті 23 й 24 жовтня ц. р.

У конвенції взяли участь члени Вінніпезького та Торонтського клубів, а також етнічні часописи з Едмонтона, Ванкуверу та Монреаля. Хоч Федерація об'єднує 55 часописів, але в конвенції взяли участь лише 46 осіб. З'їзд відбувся в німецькому клубі "Гармонія".

Конвенцію відкрив голова Федерації ред. Бруно Тенгунен (фін). Від прем'єра Онтаріо вітав конвенцію міністер громадянства і провінційний секретар Іван Яремко, а також заслухано звіти управи Федерації. Увечері того ж дня відбувся "коктейль", а потім бенкет, на якому були провінційні міністри Іван Яремко та Аллан Гросман з дружинами, лідер опозиції в парламенті Онтаріо Ендрю Томпсон, голова міста Ф. Гівенс, кілька полісів та цілий ряд інших поважних гостей.

На бенкеті повідомлено, що Федерація надала почесне членство міністрові Іванові Яремкові за його щире ставлення до етнічних груп Канади. Міністрові видано грамоту почесного члена. Міністрові ж туризму та інформації провінції Онтаріо видано "скрепбук" — вирізки з часописів зі статтями про Онтаріо — репортажі з редакторської екскурсії цього літа.

На цьому ж бенкеті відзначено нагородами редакторів за кращі репортажі з подорожі по Онтарію. Першу нагороду (тижневник) одержав редактор тижневика "Наша Мета" (Торонто) о. Петро Хомин, другу (місячники) — редактор "Нових Днів" Петро Волинняк, третю (місячники) — редактор "Беларуського Голосу" п. Хмара. Як бачимо, — усі слов'яни, в т. ч. два українці. Господарем бенкету був Стен Мокшицькі, президент оголошеної компанії "Нью Кенедіян Паблікейшенс".

У п'ятницю продовжувались ділові наради, а в неділю відбувся коктейль і ланч, на якому були присутні:

міністер громадянства та імміграції Канади п. Рене Тремблей з дружиною, міністер Торгівлі Канади п. М. Шарп, асистент міністра оборони Канади п. П. Геллієра — п. Дж. Мунро, послы, сенатори тощо. З промовою виступив міністер Рене Тремблей. По обіді редактори й видавці мали дискусію з міністрами, яким поставлено цілий ряд питань, на які міністри дали вичерпні відповіді.

Привітальні телеграми одержано: від прем'єра Канади п. Л. Пірсона, від лідера опозиції п. Дж. Діфенбекера, від міністрів пп. Фавро і Піккерсгіла, від прем'єра провінції Манітоба п. Робліна, від голови м. Вінніпегу п. Степана Дзюби та чимало інших.

Після дискусії з міністрами таємним голосуванням вибрано на президента Федерації видавця "Канадійського Фармера" К. Дояченка, на віцепрезидента — Ф. Глоговського ("Звіонзковец", Торонто), на 2-го віцепрезидента — Л. Лізака ("Дж'юш Пост", Вінніпег), на секретаря — І. Сирника ("Український Голос", Вінніпег), на скарбника — П. Гавліка ("Нови Домув", Торонто) та директорів: д-р Й. Кіршбаум ("Канадські Словак", Торонто), п. В. Мауко ("Словінська Држава", Торонто), о. д-ра С. Савчука ("Вісник", Вінніпег), Кен Морі (ред. японської газети, Торонто), Г. Вімана ("Дж'юш Віклі", Вінніпег), редакційний комітет очолив о. С. Іжик ("Поступ", Вінніпег), адміністративний комітет очолив Стен Макшицькі (директор "Нью Кенедіян Паблікейшенс", Торонто).

Виникло було деяке гурт між "сходом" і "заходом". Мабуть, у майбутньому управа Федерації буде чергуватися: два роки у Вінніпезі, а других два в Торонті, щоб уникнути конфліктів.

Етнічна преса в Канаді має великі здобутки. Загальний тираж етнічних часописів доходить до 500.000 примірників. Не помітити її тепер не можна. Саме цим і пояснюється увага урядових і політичних діячів Канади до неї.

Участь у конвенції взяли також представники Королівської Комісії для справи Двомовности та Дзюкуптурізму д-р Ярослав Рудницький та п. М. Фріт, а також керівник відділу етнічної преси міністерства Громадянства та Імміграції п. Кельнер.

Обіди та коктейлі влаштовували для конвенції: уряд провінції та корпорація Денісон Майнс Лімітед, власником якої є словак С. Роман.

Українці були найчисленнішою національною групою на конвенції — були представники тринадцяти українських часописів зі сходу й заходу Канади.

На нашому фото: (зліва) о. д-р С. Савчук, голова Консисторії Української Православної Церкви в Канаді ("Вісник", Вінніпег), Петро Волинняк у ролі "дуже успішного посередника" між українським православ'ям і українським католицизмом (А ви думали! Я вже скоро в Рим і в Царгород на переговори поїду!), ред. о. П. Хомин ("Наша Мета", Торонто).

Урядові фота з конвенції, які будуть вислані до всієї етнічної преси в Канаді, можливо, видрукуюмо в черговому числі, бо на час виходу цього числа ми ще їх не одержали.

ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛІВ "НОВІ ДНІ"

Кожен річник окремо, гарна полотняна оправа із золотим тисненням, разом 432 сторінки друку.
Ціна за річник

5.00

ЩО СТАЛОСЯ З КЛІМАТОМ?

Це питання хвилює багатьох.

— Куди поділися люті морози та хурделниці? — питає один.

— Клімат змінюється на очах, — підтакує другий.

— Це все від ядерних вибухів... — додає третій.

Хто правий? А ніхто.

Коли говорити про морози, то вони не забувають нас і тепер. Особливо холодно було 1940, 1956 і 1963 — 1964 років. А снігу вистачило й цієї зими. На Київщині його випало півтори норми, а подекуди навіть по дві три.

"Снігу насипало багато, — помічас скептик, — а повені не було!"

То й добре, що не було. Цієї весни сніг танув повільно, і більша частина води просочилася в ґрунт: висихнений восени, навесні він, як губка, вбирав вологу.

Клімат не може змінитися протягом одного покоління. Це досить стає явище, на відміну від погоди. Як в XX, так і в XIX століттях були зими дуже теплі і дуже холодні, посухи й дощові поліття. Та ці відхилення від норми не є свідченням зміни клімату. Скоріше навпаки — вони характерні для України. Правда, континентальний клімат у нас не такий різкий, як у Сибіру, але все ж має зміни сезонів і кілька типів погод.

Чим був клімат в Україні завжди таким, як тепер? Звісно, ні. Вчені установили, що на всій Землі він не раз змінювався. Два десяти тисяч років тому північна половина Європи була вкрита кілометровим шаром криги. Південна кромка льодовика-велетня просунулася по Дніпру до району між теперішніми містами Кременчуком і Дніпропетровським. У "спадщину" льодовик залишив холодний і суворий клімат тундри. Потрібно було чимало віків, щоб він потеплішав. П'ять

тисяч років тому в Україні було сухіше, ніж тепер, а з початком залізного віку (близько трьох тисяч років тому) клімат став вологим і холодніватим.

Важко пояснити цю зміну. Багато гіпотез по-різному тлумачать її: одні посилаються на різницю вмісту вуглекислоти в повітрі, другі — на зміну сонячної активності, треті — на вплив інших планет, четверті — на зміну положення екватора й полюсів нашої планети. Очевидно, всі ці фактори діяли разом.

Але й у межах геологічних епох клімат також не залишався зовсім однаковим. Давні літописи розповідають про посухи, які повторювались від восьми до вісімнадцяти разів протягом століття. Посушливого 1124 року згорів увесь київський Поділ. А 1575 року "літо в запорізьких степах було таке палюче, що від страшенної спеки трава вигоріла і вода в річках повисихала; восени в багатьох місцях через Дніпро навіть вівці переходили вброд".

Але поряд з посухами були й великі повені приблизно раз на століття. І зими випадали з примхами. 1371 року сніг зійшов у лютому, а через сто п'ятдесят три роки в січні та лютому цвілі сади, виросла велика трава і птахи мостили гнізда.

Вже в 20 — 30-х роках нашого століття почалося потепління Арктики. Вплив цієї "кухні погоди" досяг і України. Та послухливий період в Україні закінчується і намітився період до вологішого. Додаткову вологу приносять з Атлантичного океану панівні західні і північно-західні вітри. Правда, по дорозі "зайшло" повітря втрачає опади і на південь приходить вже підсушений.

Стже, посухи в південних областях не зникли. Але за останній час опадів там більше. Особливо врожайною на дощ була третя декада цього річного травня. Балканський циклон зіткнувся з холодним повітрям Сибірської й викликав щедрі опади на всьому лівобережжі України. Можливо, дощ перешкодив любителям пляжу, але озимим і ярим він був дуже корисний.

Здебільшого коливання клімату пов'язані із зміною інтенсивності переміщення повітря між екватором і полюсами. Іноді посилену циркуляцію повітря пояснюють атомними вибухами. Але поодинокі вибухи неспроможні різко вплинути на клімат. Адже Земля одержує від Сонця в п'ятнадцять мільйонів разів більше енергії, ніж вивільняється під час вибуху. Звичайна грозовиця в Україні дорівнює енергії, яка звільняється від вибуху десяти-п'ятнадцяти водневих бомб.

Колівання клімату зумовлюються двома могутніми факторами: сонячною активністю й приливоутворюючою силою. На величезній розпеченій поверхні Сонця страшенне "атомне стовпотворіння", яке ми зафіксуємо у вигляді сонячних плям. Кількість їх, та інтенсивність змінюється протягом одинадцяти років. Коли сонячна активність зростає, скажімо, на десять відсотків, посилюється обмін повітря між екватором і полюсами: в Арктиці стає тепліше, а в тропіках холодніше. Крім одинадцятирічного циклу сонячної активності, існує період в двадцять два роки, у вісімдесят — дев'яносто, сто вісімдесят років і більше.

Здавна було помічено зв'язок між фазами Місяця і коливаннями рівня моря. Але, виявляється, сили тяжіння впливають не тільки на океани й моря, а й на коливання атмосферного тиску.

Сонце та Місяць притягають водну й повітряну оболонку Землі сильніше, ніж її ядро. Так виникають

ГАРНИЙ ПОДАРУНОК ДІТЯМ

"СОНЯШНИК,,

ШІСТЬ РІЧНИКІВ

оправлені у три великі книжки

у кожній по 440 сторінок друку):

1. За 1956 і 1957 роки — ціна: 6.50 дол.
2. За 1958 і 1959 роки — ціна: 6.50 дол.
3. За 1960 і 1961 роки — ціна: 6.50 дол.

Купіть ці три книжки і позбавитеся клопоту: що дитині дати прочитати, чи що їй прочитати, бо

● У цих трьох книгах знайдете відповідні матеріали на кожну пору року, на кожне політичне чи релігійне свято.

● У цих трьох книгах знайдете матеріали з історії та географії України.

● У цих трьох книгах знайдете твори найкращих сучасних дитячих письменників і письменників-класиків.

● У цих трьох книгах знайдете багато добрих ілюстрацій майже до кожного твору. Обкладинка кожного числа видрукувана у двох кольорах.

Книжки гарно оправлені в полотно, із золотими витисками.

Замовляти в "Нових Днях".

морські припливи, переміщення теплих і холодних мас у повітряному океані.

Під час руху Землі, Місяця й Сонця змінюється відстань між ними. Коли вони найбільше зближуються, приливоутворююча сила зростає на сорок відсотків, а отже посилюється її вплив на клімат. Востаннє це було в 15 столітті, коли збільшилась кількість бур, громовиць, посух, повеней.

Василь ПЕТРОВ,
інженер-метеоролог
("Україна", ч. 38, 1964, Київ.)

ДОКТОР ЛЮДМИЛА ДУТКЕВИЧ

Людмила Дуткевич (Глушко), у квітні цього року закінчила Торонтський університет з дипломом доктора дентистичної хірургії і відкрила свій власний зуболікувальний кабінет у Торонті.

Д-р Людмила Дуткевич походить з Одеси. В Одесі ж закінчила 10-річку, а потім (у тій же Одесі) стоматологічну (дентистичну) школу. Опинившись на еміграції, виїхала до Канади й осіла в Торонті і понад десять років працювала в зуболікувальному кабінеті д-ра І. Вахні.

Вирішивши стати самостійним фахівцем, мусила оформити свою освіту в канадському університеті, що з повним успіхом і зробила.

Д-р Людмила Дуткевич, хоч і має свіжий диплом з Торонтського університету, але є дентистом з великою й доброю практикою, бо як згадано вище, вчилася ще в Україні, поновно одержала докторський ступінь у Канаді і вже довгий час працювала у своєму фаху.

Пані Людмилі Дуткевич бажаємо успіхів у праці, а читачам "Нових Днів" подаємо адресу її зуболікувального кабінету:

Dr. L. Dutkevych,
118 Runnymede Rd.
(Коло вул. Блур)
Телефон: 769-2267.

НАШ ФЕЙЛЕТОН

„Величаве свято книжки”

Жінки-члени накрили срібним посудом столи. Параскевія Цибань відкрила свято, а тоді попросила Анну Закус до перепроводження програми. Анна Закус попросила Василю Чепець, учепити головній бесідниці корсаж. Василина Чепець учепила Марії Дудці корсаж. Анна Закус попросила Марію Губку, представити бесідницю — Марію Дудку. Марія Губка представила Марію Дудку. Марія Дудка, запишавшись, сказала: «Тут багато було такого сказаного, на що я собі й не заслужила і гадала, що тут ніби не про мене мова, але мені однак дуже приємно і я дякую місис Губці, що так файно мене представила».

Усі приємно посміхнулись, поплескали в долоні. Ціла ця в'язаночка нагадувала казочку про діда й бабу та собачку й Рінку.

Марія Дудка читала реферат. Деякі місця були пропущені, або замінені іншими словами, бо реферат був з-перед війни: вилянялий і пожовклий, як горіховий лист, і нелегко було дати йому лад. Усі це добре розуміли й ніхто не дивувався.

Марія Дудка прочитала реферат, а потім Анна Закус попросила свого внука Ніка, продеклямувати віршика «Моя мама». Треба признати, що малий Нік, хоч українського слова ані в зуб, проте визубрив віршика й відтарабанив його, як старий. Усі запитали, скільки йому років. А тоді оплескам не було стриму. А як перестали плескати, то передсідниця Анна Закус устала й сказала: «Велл, тежк ю, Нік! А тепер ще заплещіть і його мамі, що такий файний віршик уклала». Публіка плескала, і плескала, і плескала... І всім було смішно, радісно й весело.

Як скінчилась програма, то передсідниця запросила до слова ще й вуйка Івана. Вуйко Иван добув з кишені гаманець, а з гаманця якогось папірця, підійшов до мікрофона і сказав: «Шановна передсіднице, всечесніший отче, шановна добродійко, поважні пані й панове та вся українська святочна громадо! Мабуть, усі ви пригадуєте собі оту зелену незграбну шафу, що стирчала отут, поки ми цей будинок не змодернізували. А була це шафа з книжками, порохом припала. Заваджала вона нам тут. У модерному приміщенні, такому, як оце ми зараз маємо, зовсім не пасувала. На-

ші бойси винесли були її до гардероби, але й там їй було не місце, то ми віддали її для УВАН».

— Для УВАН?! — зашуміли голоси з дива.
— Для УВАН?..

— Ая, для УВАН! — продовжував вуйко Іван. — А тепер маємо листа від самого президента й на місці буде його тут прочитати. Бо тут свято книжки й про книжку мова. Послухайте бо... — Читає: «Вельмишановні панове, немає в мене слів виразу, як присмно вразив мене ваш шляхетний жест. Такий цінний подарунок для нас — книжки для нашої бібліотеки. Безумовно, це свідчить про вашу національну свідомість і високу політичну зрілість, якщо вже не говорити про українську жертвенність. Прийміть же вислови мого найщирішого признання, сердечної подяки й глибокої пошани до вас. Хай же вчинок цей послужить прикладом і для інших! Немає сумніву, що за цим прикладом підуть і інші наші «Просвіти» й «Народні Доми» тут, на суцільній землі нашої діаспори, і світле майбуття наше — не за горами. Щастя ж нам, Боже, у вашій так корисній для нашої діаспори праці».

Залучили оплески. Усі зводились на ноги й плескали, плескали, плескали. А потім, щось між сабою пошухували й піднесли голос; надіслати президентові УВАН подяку за листа, що причинився до звеличання свята книжки.

Іван ЧАБАНРУК

Віталій КОРОТИЧ

Вирок

"Под строжайший надзор и с запрещением писать и рисовать".

Микола І.

(Напис на полях жандармської доповіді).

...А він забороняє малювати,
Неначе має він такі права.
Немов навек поверне спокій кату
Ним зігнута бунтарська голова.
Кат виплете митцеві чорні ґрати
І чорні неті підступів зіве,
Неначе право велетня скарати
Пігмеям зросту й сили додає.
Шевченку, смійся!
Злякані вельможі!
Від переляку зіпили роти.
Він тільки цар.
А жоден цар не зможе
Тебе до слугування приректи!
...Дивися, царю!
Бачиш, від порогу
Безсмертя йде назустріч Кобзарю?
Послухай, царю!
Дзвони вздовж дороги
Вістують смерть російському царю.

Ти цей кошмар
Не проженеш відразу —
Правицею облудно не тряси.
Тобі ще придворні віршомози
Напишуть, що великий ти єси.
Тебе ще попросять: "Мудро правте,
Караючи таких, як цей бунтар!"
Тобі ще видаватимуть за правду
Слова про те, що ти всемогнний цар.
Та як ти очі вирячиш банькато,
О, як твоя зухвалість шезне вмиць,
Коли назве тебе він знову катом
Та іменем народу спопелить!

...А ти забороняв йому писати,
Неначе справді мав такі права!
Немов навек поверне спокій кату
Ним зігнута бунтарська голова.

("Літературна Україна". 9. 3. 64. Київ.)

Григорій СТОЛЯРЧУК

ЯК ХЛІБ

Я так люблю, я так люблю тебе,
Моя співуча українська мово!
В тобі шумить Полісся голубе
І дужо хвилі гомонять Дніпрові.

В тобі живе карпатська височина,
Що манить у незвідане майбутнє,
І степова безкрая широчина,
І Кобзарєва дума незабутня.

Пісні дівчат, налиті колоски,
Янтарної пшениці кучугури...
Ти — сплав мільйонів серць палких,
Що пережив і найлютіші бурі.

Ти, рідна мово, чиста, як роса,
Цілюща й невичерпна, мов криниця.
Святиня наша, гордість і краса,
Ти — розуму народного скарбниця.

Як легко йти з тобою по землі
І підставлять вітрам, лице відкрите!
Для мене ти — як і насущний хліб,
Без тебе я не зміг би в світі жити.

("Україна", ч. 25, 1964. Київ).

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи
Оіл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO. ONT.

PHONE: EM 8-6602

Зачароване озерце

(З циклю «Довженко в Кахівці»)

Знаючи феноменальну пам'ять Довженка, я якось спитав, навіщо він записує в книжку факти, які й так ніколи не забуде. Олександр Петрович пильно глянув і, тепло посміхнувшись, відповів:

— А уявіть собі художника, який не пише етюдів.

— Такого художника, певно, немає...

— От бачите. А як же літератори без етюдів? Етюд — це вірність життєвій правді. Глибокий філософський синтез, широке творче узагальнення неможливі без точного знання конкретного явища, його деталей. Плеяди розумних людей майбутнього націлять на нас свою досконалу оптику, збільшуючи в тисячі разів і нашу правду, і кривду. Записи з натури — це алмазні жили великої правди.

Слухаючи Олександра Петровича, я думав, що звичайна фраза, почута ним і записана в книжку, одразу ж набувала магічної сили...

Одного разу ми зайшли з ним у двір механічної майстерні першої дільниці шлюзу. Газорізальники голубими вогниками краяли метал, електрозварювальники готували арматуру. Метал бряжчав, дзвенів, гудів на всю заплаву, заглушуючи лемент негмамовного пернатого річкового царства. Тут же, на піску, теслярі збирали щити опалубки.

Олександр Петрович, опираючись на ціпочок, слухав сивовусого механіка — бувалого будівника. Енергійно жестикулюючи, смикаючи себе за кінчики вусів, випнувши вперед гострого качиноного носа, старий захоплено розповідав, як він засипав озерце, — он те, де тепер гарцює екскаватор, — а воно не здавалось.

— Двісті машин висипав, матері його ковінька, а воно й вусом не повело. Бурунець проїде від берега до берега, між очеретинками та осокою, — і капець. Даю ще двадцять машин — ні в зуб ногою. Даю ще тридцять машин ґрунту в озеро, їдять його мухи, а воно хоч би тобі ширх. Даю ще півсотні, і за вухом не веде, бодай воно луснуло!

— Сипав, сипав, наче в прорвану матню, довбни його комар... Ніякого результату. Вдарився об поли руками, а сам думаю: вік прожив, а оце аж тут з нечистою силою спіткався. Зачарував, мабуть, лисий дідько озеро та й мене, старого, морочить. Ну, думаю, дам я тобі прикурити, болотяна чортяко, вижену з твоєї резиденції, засиплю таки болото. Пішов до екскаваторників, а тоді до шоферів. — Хлопці, кажу, рятуйте! Нечиста сила морочить! — Де? — регочуть. А он, кажу, — в отому озері.

— В отій калюжці?

— Еге, в калюжці... Тисячу кубометрів кинув туди ґрунту. Начальник не вірить, — ти, каже, старий хитрун, ґрунт на пиво міняєш... Доведеться, каже, твоє нутро пальцем колупнути... Словом, біда.

— А півлітра буде? — сміються... А тоді як сипонули, та ще півтори тисячі кубометрів. Коли — нене моя! Дивлюсь, а вже мій ґрунт з другого боку озерця на берег вилазить. От тобі й озерце, хрін йому в око!

— От дає старий, і не скривиться! — підморгують слюсарі.

— Батьку, батьку! — смикає за рукав механіка рудий тесля, весь у стружці, — Зроби мені сапку!

— З чого?

— А ось... сталь же яка добра! Хоч у борщ поклади, навар буде. Нержавіюча.

— А он, до хлопців! — кивнув механік на слюсарів.

Подзенькуючи чорним від тютюну надтріснутим нігтем по сталі, тесля підходить до слюсаря:

— Зроби мені... зроби мені, — шкрябаючи потилицю пальцями, чомусь тягне він.

— Та що зробити?

— Зроби мені...

— Козі морду! — підказав похмурий електрозварювальник.

Довженко засміявся.

— От не запишіть такє, забудете!

— Так що зробити, мабуть, сапку? — допитувався слюсар.

— Еге ж, еге, сапку, — зрадив тесля. — Сталь же яка, хоч з чаєм пий.

— А навіщо ж тобі сапку? Осінь надворі... Уже й городи зібрано.

Тесля переступив з ноги на ногу:

— Ну то й що з того? Моя теща озимий горох посадила на Козацькому острові — буде взимку сапкою культивувати.

— Ну? — вирячив очі слюсар.

— От тобі й ну!

Усі пирснули сміхом:

— Купив тесля слюсаря... вивернувся!

Довженко, сміючись, щось записав у книжечку, а потім сказав:

— З народних уст почуєте такі слова, що сотня найгеніяльніших письменників не вигдає. Обов'язково заведіть собі записну книжку!

(Рад. Культура", 10. 9. 64. Київ).

КНИЖКИ

Т. Осьмачка: "КИТИЦІ ЧАСУ" та інші вартісні книжки П. Панча, У. Самчука, В. Русальського, М. Ореста, Ів. Манила вишлемо за три долари. Адреса:

I. Manylo — P. O. Box 472

Vineland, N. J., USA

† ПОМЕР ПОЛКОВНИК АНДРІЙ МЕЛЬНИК

1 листопада 1964 в Європі після довгої серцевої недуги помер голова проводу ОУН полковник Андрій Мельник.

Покійний народився в Зах. Україні 1890 р., закінчив Лісну Академію у Відні. У час Першої світової війни був у легіоні Українських Січових Стрільців. Попав у російський полон. У час революції 1917 р. вирвався з полону і разом з полк. Євгеном Коновальцем творить Галицько-Буковинський Курінь, що скоро перетворився в Корпус Січових Стрільців у складі армії Української Народної Республіки. У цьому Корпусі Покійний командував спочатку курінем, потім полком, був помічником командира корпусу. Брав участь у боях за звільнення Києва від російських окупантів у лютому та в листопаді 1919 р. У 1919 його призначено на посаду начальника штабу Дієвої Армії Української Народної Республіки.

У 1922 р., як полк. Є. Коновалець виїхав за кордон, полк. А. Мельник став головним командантом Української Військової Організації, на Зах.-українських землях, яка пізніше перетворилась на Організацію Українських Націоналістів. По смерті полк. Є. Коновальця полк. Андрій Мельник очолив ОУН і на цьому посту був аж до самої своєї смерті.

Полковник Андрій Мельник був в'язнем польських тюрем, а вже в час Другої світової війни довгий час відсидів у німецькому концетраційному таборі.

Полковник Андрій Мельник усе своє життя віддав на визволення нашої нації.

Вічна йому пам'ять! Редакція

ТРИ ВИНЯТКОВО ЦІКАВИХ І ЗМІСТОВНИХ ВЕЧОРИ В «КОЗУБІ»:

Голова об'єднання письменників «Слово» Олександр Костюк (Нью-Йорк) прочитає дві доповіді:

1. П'ятниця 20 листопада, зала Народного Дому (191 Ліппінкот): доповідь на тему:

«Іван Багряний — до роковин його смерті»

2. Субота 21 листопада, зала Інтернаціонального Інституту (709 Колледж, на розі вул. Шав) доповідь на тему:

«Володимир Винниченко та його творчість»

Маємо змогу вперше в Торонті чути фаховий виступ проф. Олександра Костюка, визначного літературознавця і критика, тому не проминіть доброї нагоди.

П'ятниця 27 листопада, в Інтернаціональному І-ті відбудеться

Авторський вечір О. Ізарського (Клівленд)

Початок усіх доповідей: 8 год. вечора.

Управа «Козуба»

ПОЛЯКИ ПРО НАШИХ МОЛОДИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Варшавська «Наша Культура» (додаток до «Нашого Слова») помістила в ч. 8 за 1964 р. голос польського письменника Єжи Єнджєвича про молодих українських письменників п. н. «Вічно молода Україна». Для інформації наших читачів подаємо деякі його думки.

«Провів я... чимало цікавих розмов (як в Києві, так і у Львові), до того ж привіз я з собою багато книжок і журналів, які негайно після повернення додому прочитав. Те, що встиг я ствердити, перейшло всякі мої сподівання й наповнило мене великим подивом і пошаною до української молодшої літератури...

Важко мені навіть пробувати, щоб у короткій статті подати всебічну картину найновішої української літератури. Тому, обмежусь додатковим показом явищ найбільш, на мою думку, презентабельних, таких, які найсильніше вразили мене.

Здається мені, що досягнення і здобутки цієї літератури гідні уваги особливо в галузі дрібних прозових форм — оповідання, новелі, ескізи. Маю на думці твори таких молодих письменників, як Григорій Тютюнник, Євген Гуцало, Роман Іванчук і Юрій Коваль.

Яка їх спільна риса? Хіба та, що в протилежність до багатьох польських письменників — не займаються вони дрібними питаннями життя, але свою увагу зосереджують на питаннях найістотніших, на важливій ідейній і моральній проблематиці, порушують проблеми кохання, патріотизму, сімейних почуттів, праці для загального добра, облагородження взаємин між людьми в повсякденному житті, поборювання беззаконня і бездушності виховання характерів.

У творах тих письменників немає ані крихти дешевевого диктатизму, немає дерев'яної мови та інших реквізитів т. зв. «постульованої літератури» з минулих... років. Ударяє нечувана щирість, повага і моральна чистота. Ударяє простий, не патетичний, а такий глибоко зворушливий підхід до питань, які завжди будуть домінувати в людському житті, поки існуватиме світ. Ці письменники користуються простим стилем, стилем ощадним: їх спосіб образного змалювання дуже наближений до народнього, але, зрозуміло, піднесений до художньої висоти, аж ніяк не стилізований на фолклор, він вілководно впливає з духової структури, яка їм властива...

Подібно виглядає справа найновішої української поезії. Ростуть ряди молодих поетів, а кожен з них вносить до рідної творчості свій власний неповторний тон. Проте всіх веде та сама домінуюча ідея, усіх оживляє одне й те саме почуття: усі найсердечніше зв'язані з проблемами своєї української вітчизни, свого суспільства...

Своєрідним, невідбитим блиском світаються поетичні таланти Івана Драча і Ліни Костенко (яким, на мій погляд, несправедливо і непотрібно причіпляють етикетки якихось українських «енгри янг' мен» — недоволення молодих людей — зі шкодою для них самих і для української поезії); привертає увагу лірична творчість Тараса Мельничука, Григорія Ковалю, Людмили Скирди і Олеся Лупія.

Усі вони б'ють по струнах піднесеного патріотизму, героїчної моралі, високих суспільних почуттів піднесеної еротичності. Промовляють зрозумілою мовою. Їх метафори й параболи чисті та ясні, як хрусталь. Не вгаються за дрібними, герметичними формами і напо-

легливо кують і різьблять брилу поетичної мови, надаючи їй щораз благороднішого звучання. У цьому також, на мою думку, проявляється їх привабливий, амбітний патріотизм.

Ось деякі характерні висловлювання молодих українських поетів:

Не соромтесь бути ніжними, ласкавими, привітними
З птахами, деревами і квітами.

Але в першу чергу із людьми!
говорить в одному зі своїх віршів Тарас Мельничук".

ШЛЯХАМИ ДРУЖБИ

Передрукуюємо тут цікаву оцінку грузинського народу, що її зробив голова Спілки Письменників України Олесь Гончар. Він назвав свою статтю "Шляхами дружби", хоч дуже напрошується інший заголовок — "Чого ми мусимо навчитись від грузинів?" Ред.

Понад тридцять років минуло відтоді, як Грузія вперше зустрічала велику групу діячів української соціалістичної культури, серед яких були Лесь Курбас, Микола Куліш, Іван Микитенко, Микола Бажан, славетні наші співаки й художники, театр "Березіль" у повному складі...

І ось знову братерська зустріч на гостинній грузинській землі. На цей раз — Декада української літератури в Грузії.

Подія в письменницькому житті? Так, але не тільки в письменницькому: декада вийшла з літературних берегів, сколихнула культурне життя всієї республіки, стала справжнім святом братерства, святом дружби наших народів. Приймав нас весь народ, довірливо відкривався він нам душею, і найкращі, так бурхливо й темпераментно виявлені почуття його були звернені до України, до народу українського.

Великі світочі минулого мовби осявали собою це новітнє свято єднання, і в різномовному його клекоті щоразу чулося вічно живе слово Шота Руставелі й Давида Гурамішвілі, Лесі Українки й Михайла Лермонтова, задумливі рядки Пушкіна й грізні ритми Шевченкового "Кавказу".

Близько трьох тисяч кілометрів пройшли учасники декади по дорогах Грузії, з тисячами людей зустрічались на шляхах Кавказу, Абхазії, Аджарії, були вчаровані красою Ріонської та Алазанської долини. Мали змогу переконатися, що Грузія — це не тільки Сочі та Гагра, а є ще Грузія глибинна, та, яка відкривалася нам в образі невтомної трудівниці чайних плантацій, в образі трударя-робітника, що стрясє гори своєю працею, в образі вниоградя і квітникаря, і невсипущих чабанів, що саме в ці дні і в ці ночі переганяли свої отари на зимові пасовиська...

Найглибшою пошани заслуговує цей народ. Воістину він вистраждав цю повагу до себе. Яких трагедій зазнав він у минулому, яку мужність треба було йому виявити, щоб вистояти на ураганих вітрах історії, яким жаром любови до рідної землі треба було горіти, щоб вберегти її від незлічених нападників! І який треба було мати дужий, гартований дух та щедрі обдарованість, щоб і в умовах найжорстокіших створювати високу поезію, рідкісне своєю красою мистецтво, створювати духовні багатства, що переживають віки!

Геній грузинського народу відкривався нам всюди, — і коли ми оглядали всесвітньовідомі мозаїки та

фрески Гелаті, і коли зупинялись перед витонченими шедеврами майстрів грузинського карбування та художньої емалі, і коли нас вражали могутні творіння зодчих і чарували — навіть у дітей — пружинна пластика, вогневі вихри народних грузинських танців.

Українська декада в Грузії була хвилюючим святом, але святковий характер не завадив їй бути змістовною, наснажливою, багатою на роздуми. У творчих дискусіях ми взаємно збагачувались, глибше пізнавали один одного.

Скрізь, де бували ми, з ким би не зустрічались, чи було то в колі столичних інтелігентів, чи в колі трударів десь у віддаленому районі, — всюди не переставало захоплювати нас глибоке патріотичне почуття народу, високий рівень його національної свідомості, почуття власної гідності. Можна тільки повчитися в цього народу, як треба шанувати свою культуру, як любити рідну мову, як оберігати художні скарби минулого, як прищеплювати цю любов своїм дітям — чудовим дітям Грузії, що їхніми ясними очима на нас дивились майбутнє народу, його завтрашній день.

Перебуваючи в братній республіці, що так яскраво сяє в сузір'ї республік Радянського Союзу, ми зміцнилися в тій своїй думці, що немає на світі малих народів, що хай навіть нечисленний кількісно, народ здатен на велике. Не може бути малим народ, якщо він великий духом своїм, працею своєю, якщо він справедливий у ставленні до інших народів, якщо він чесний, добрий, відкритий серцем, надійний і вірний у дружбі. А все це притаманне народові Грузії.

Ми повернулись додому на Україну, збагачені науюку дружби, глибоко схвилювані щастям цієї дружби. Повернулись, сповнені бажання працювати для її розвитку, для її поглиблення. Ще раз ми переконалися, яку живлющу силу несе в собі лєнінське вчення про дружбу народів, про їх рівноправність як неодмінну основу справжньої дружби.

Олесь ГОНЧАР

("Літературна Україна", Київ, 20. 10. 1964)

З НОВИХ ВИДАНЬ

Дончук Зосим. БУДИНОК 1313. Роман. Стор. 295. Тираж 1100. Видання автора. Філадельфія, США, 1964. Тверда оправа, із золотими витисками.

ШЕВЧЕНКОВЕ СЛОВО І СЛАВА. Антологія перекладів з Шевченка чужими мовами. Редакція Богдана Кравцева. Стор. 453. Видавництво Миколи Денисюка, Чикаго, США, 1964. Тверда оправа із золотими витисками.

Ця гарно видана книга є фактично антологією перекладів Шевченкових творів 29-ма мовами.

Проф. С. І. Гольдельман. ЖИДІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АВТОНОМІЯ НА УКРАЇНІ (1917 - 1920). Стор. 108. Видання Інституту для вивчення СССР. Мюнхен, 1963. Циклостилеве видання.

НАРОДНЕ СЛОВО. Збірник сучасного українського фольклору. Упорядкування, вступи і примітки Юр. Семенка. Стор. 128. Видання Союзу Земель Соборної України — Селянської Партії. Нью-Йорк — Мюнхен, 1964.

Докія Гумєнна. СКАРГА МАЙБУТНЬОМУ. Роман. Стор. 325. Тверда оправа. Видало Об'єднання Українських Письменників "Слово", Нью-Йорк, США, 1964.

НА СВЯТА

вишліть своїм рідним в Україні подарунок радянських харчових продуктів

Ціна нижче поданих стандартних посилок
включає: кошти продуктів, опакування, доставку,
комісове і всі ІНШІ оплати. Більше нічого не
доплачується.

ДОСТАВА СКОРА. ЯКІСТЬ ПРОДУКТІВ НАЙВИЩА!

Ч. 24 — \$37.84

Вино виноградне: порт, герес та інші.

0.75 літра, 1 пляшка.

Коньяк — 0.50 літра, 1 пляшка.

Горілка «Столичная» — 0.50 літри, 1 пляшка.

«Сайра», рибна консерва в олії — 250 грам,
2 баньки.

Ікра чорна, осетринна — 112 грам, 2 баньки.

Шпроти в олії — 350 грам, 1 банька.

Саламі вуджена — 1 кілограм.

Краби «Чатка» — 240 грам, 2 баньки.

Чай найвищого сорту — 50 грам, 2 баньки.

Цигарки з фільтром — 200 штук.

Шоколад — 100 грам, 10 плиток.

Ч. УК 30 — \$37.87

Масло — 4 фунти, 4 баньки.

Олія — 28 унцій.

Кава мелена — 14 унцій.

Какао — 10 1/2 унцій.

Молочний порошок — 2 кілограми.

Родзинки — 2 кілограми.

Риж — 4 кілограми.

Чай — 8 унцій.

Ч. 5 — \$23.78

Риж — 5 кілограмів.

Корейка вуджена (філе) — 5 кілограмів.

(«порк лойн»).

Сардинки в олії — 3 баньки.

Ч. УК29 — \$22.69

Мука пшенична — 5 кілограмів.

Риж — 4 кілограми.

Цукор, пісок — 4 кілограми.

Сало (бейкон) вуджене — 2 кілограми.

Ч. 9 — \$24.86

Цукор грудками — 5 кілограмів.

Мука пшенична — 3 кілограми.

Кава смажена в зернах — 1 кілограм.

Риж — 2 кілограми.

Молочний порошок — 2 кілограми.

Чай вищого сорту — 500 грамів.

Ч. 28 — \$24.86

Коньяк — 0.50 літра — 1 пляшка.

Вино — виноградне; — порт, герес і інші, по
0,75 літра — 2 пляшки.

Шоколадні цукерки — 2 кілограми.

Бісквіти, солодкі високоякісні — 1 кілограм.

Какао — 100 грам, 2 баньки.

Чай найкращого сорту — 50 грам, 2 баньки.

Шоколад — 100 грам, 5 плиток.

Кава, мелена — 200 грам, 2 баньки.

Ч. 26 — \$30.27

Вино — виноградне: порт, герес та інші по
0,75 літри в пляшці — 2 пляшки.

Шоколадні цукерки — 2 кілограми.

Шоколад — 100 грам, 10 плиток.

Кава — смажена, в зернах — 1 кілограм.

Мішаний шоколад — 400 грам, 1 картон.

Бісквіти (високої якості) — 1 кілограм.

Вдавайтеся із замовленням до агентів і філіялів
УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ по різних містах або
посилайте замовлення і гроші поштою на адре-
су центральної канцелярії. Пишіть за повними
каталогами.

Ukrainska Knyha

962 BLOOR ST. W.

TORONTO, ONTARIO, CANADA

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

Шановний Пане Редакторе,

дозвольте мені пригадати громадянству про
СЕМИДЕСЯТИЛІТТЯ ПРОФЕСОРА Є. Д. ОНАЦЬКОГО

Сповнилось 70 літ проф. Є. Д. Онацькому. Хто з нашої української спільноти, з тої, що читає рідну пресу на чужині, не чув про цього невтомного трудівника на культурній ниві, здібного громадсько-політичного діяча, ерудитного публіциста?

Проф. Онацький, як той затворник-літописець присвятив своє життя українському народові, але його "літопис" не є нотуванням минулих подій. Професор йшов у ногу з життям. Від своєї юности, будучи в ролі секретаря амбасад УНРеспубліки в Римі, він скоріше був борцем визвольного флангу, сміливо йшов в атаку проти поневолювачів нашої Батьківщини й доказував не раз, що і "один у полі" може бути воїном.

В основному ж проф. Онацький — науковець. Не маю змоги перерахувати всіх його трудів, бо не лежить у мене під рукою той список. Але досить згадати грубезний "Українсько-італійський словник" та "Українську Малу Енциклопедію", щоб оцінити належно виняткові здібності Шановного Ювілята.

Проф. Онацький довгі роки був незмінним редактором українського тижневика "Наш Кліч" у Буенос-Айресі й лише хвороба очей примусила його відмовитись від того трудного й почесного обов'язку.

У цей час Спілка Українських Науковців, Літераторів і Мистців у Буенос-Айресі, відзначає семидесятилітній ювілей свого першого голови.

Отже, і я, як колишній член тої Спілки, хочу скласти своє поздоровлення і найкращі побажання професорові Онацькому, з яким і досі єдиє нас щира дружба.

При тій нагоді не можу не згадати вірної супутниці професора, його дружини Ніни. Бо це ж вона була "Яглом-хоронителем" свого чоловіка. Вона зуміла створити для нього такі умови, за яких він міг віддавати свої сили майже виключно науковій праці. І за це щиро признаю вельмишановній пані Ніні!

Хай же ласкаве Провидіння тримає й надалі під своєю високою опікою цю достойну пару, яка стільки зробила для поширення української культури за кордоном, для якої нагородою буде те, що її не раз згадають добрим словом наступні покоління українського народу.

А. Галан, Рочестер, США.

Шановний Пане Редакторе,

У ч. 176 "Нових Днів", у статті В. Ревуцького п. н. "Спогади про поета-людину", зацитовано три перші рядки західньо-української народної пісні "На вулиці скрипка грає" у маловідомому німецькому перекладі О. Бурггардта (Ю. Клена). На жаль, в цитованих рядках чимало помилок. Правильний текст перекладу є такий:

Auf der Strasse spielt die Fiedel,
Bin ein lust'ges Hirtenmädel,
juch, juch, juch!

Для зацікавлених читачів подаю дальші рядки перекладу:

Lass mich zu dem Fiedler, Mutter!
Haben einen Topf voll Butter,
juch, juch, juch!

Butter hast du, Käse hast du,
Lad' die Burschen ein zu Gaste,
juch, juch, juch!

Помилково також твердження автора статті, що зацитовані рядки є перекладом "Сусідки".

Тому, що цю пісню не часто можна знайти у наших видавництвах народних пісень, подаю її український текст:

На вулиці скрипка грає,
Мене мати не пускає,
ой, ой, ой!

По долині вівці пасла,
Назбирала горщик масла,
ой, ой, ой!

Горщик масла, миску сиріу
Та всіх хлопців запросила,
ой, ой, ой!

З пошаною,
Іван ЛУЧКІВ, Торонто, Канада

А В УКРАЇНІ ПОСМІХАЮТЬСЯ...

СПУСТИСЯ З ХМАР

Іду, як бог!..

М. Сом, "Мандрівочка пахне".

«— Не вірте, люди, у святого!» —
Парафіянам ти гукав,
А сам же вирядився богом,
Щоб всяк хвалою воздавав!
Спустися з хмар, святий Миколо,
Ти ж броварчанин, далебі?!
Бо люд, як Богові, ніколи
Не буде вірити тобі!

ЗАПАХИ МИЛОЇ

Пахне дівчина мрійно-водою,
Пахне водоростями і травою,
Степовим пахне сонцем і ласкою,
І світання тривожною казкою.

М. Удовиченко.

Вчора мила моя, хороша,
Квасом пахнула і горошком,
І капустою, і петрушкою,
Часником, оселедцем, юшкою,
І малиною, і порічкою,
Пивом, раками і «Столичною».
А сьогодні вчорашня мила
Рішуче мені «ні» сказала —
І запахла дешевим милом,
Дьогтем, гасом і... гарбузами.

ОСЬ ХТО Я

Я весь — дорога.

Кілометрами помножений.

Я — літо, осінь, я — весна, зима.

М. Лиходід.

Я — літо, осінь, я — весна, зима,
Я — понеділок, я — четвер, я — дуля з маком,
Сім п'ятниць, на городі бузина,
Я — Катерина Перша й Друга також.
Я — кінь, кобила. Я — корова, я — бугай.
Я — кури Химіні, вівця, баран... Точніше,
Я — ліва, якщо хочете, нога.
Моя нога. Нога, що вірші пише.

Хома Шило

("Зміна", ч. 9. 1964. Київ).

ВИВЧАЙТЕ АНГЛІЙСЬКУ АБО ФРАНЦУЗЬКУ МОВУ

Не може бути нічого важливішого для вас, ніж найскорше й найліпше вивчити мову тієї країни, у якій живете — англійську або французьку. Це необхідне для вашого успіху в Канаді.

— Знаючи французьку або англійську мови, ви зможете легше нав'язувати нові знайомства та здобувати друзів, робити закупи в крамницях, полагоджувати справи в урядових установах та користуватись усякими послугами, які вам належать як членові місцевої громади.

— Знання англійської або французької мови значно підвищить вартість вашої кваліфікації та вашого досвіду в очах вашого працедавця.

— У багатьох випадках підвищення в праці залежить у великій мірі від уміння говорити, читати й писати плинно англійською або французькою мовою.

— Якщо ви добре володієте англійською або французькою мовою, вам буде легше скористати з багатьох технічних курсів для підвищення кваліфікації.

— Ви зобов'язані знати англійську або французьку мову, щоб стати канадським громадянином.

Вечірні курси англійської або французької мови є майже в кожній місцевості. За інформаціями про ці курси звертайтеся до директора місцевої школи, до найближчого урядовця уряду громадянства та імміграції, вашого священика або до цього журналу.

Чому б Вам не зареєструватися сьогодні?

A handwritten signature in cursive script, reading 'René Tremblay'.

Рене Тремблей,
Міністер Громадянства та Іміграції.